

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nina Jakše

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

DRŽAVLJANSKA VOJNA V SIERRA LEONE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Državlјanska vojna v Sierra Leone

Povzetek. *Državlјanska vojna v Sierra Leone se je pričela leta 1991 in je trajala do leta 2002, ko je bil uradno razglašen mir. Na eni strani so se bojevali uporniki RUF, ki so želeli prevzeti oblast in izboljšati stanje v državi, na drugi strani pa vladne sile ob sodelovanju s tujimi silami. Pri procesu vzpostavljanja miru so sprva sodelovale nigerijske enote v okviru misije Gospodarske skupnosti zahodnoafriških držav, kasneje pa so se v proces vključile tudi enote Združenih narodov, v okviru opazovalne misije in mirovne misije. Med državlјansko vojno so bili sprejeti trije mirovni sporazumi. Prvi je bil podpisan leta 1996 v Abidžanu, drugi leto kasneje v Conakryju in tretji leta 1999 v Lomeju. Poleg mirovnih sporazumov so bili podpisani tudi številni sporazumi o prekinitvi ognja. Zadnji, obnovljeni sporazum o prekinitvi ognja iz Abudže, podpisan leta 2001 je bil ključen za upoštevanje določil mirovnega sporazuma iz Lomeja in uspešnost mirovnega procesa. Po uspešno končanem procesu razorožitve, demobilizacije in reintegracije bojnikov, ki je bil načrtovan že v mirovnem sporazumu iz Conakryja, je bil januarja 2002 uradno razglašen mir.*

Ključne besede: državlјanska vojna, Organizacija združenih narodov, operacije za ohranjanje miru, mirovni sporazumi.

Civil War in Sierra Leone

Abstract. *Civil war in Sierra Leone started in year 1991 and lasted until 2002, when the peace was declared. In civil war RUF rebels which wanted to overthrow the government and improve conditions in Sierra Leone fought on one side and government forces with international co-operation on the other. Nigerian troops under Economic Community of West African States were the first who co-operated in the peace process. Later the United Nations established the observer mission and peacekeeping mission. During the civil war three peace agreements were accepted. The Abidjan Peace Agreement in November 1996, the Conakry Peace Agreement in October 1997 and the Lomé Peace Agreement in July 1999. They also signed numerous agreements on ceasefire. The last of them, the Abuja Ceasefire Review Agreement signed in 2001 meant a significant step towards peace process. After successfully completed proces on Disarmament, demobilization and reintegration planed in Conakry Peace Agreement, the war was declared over in January 2002.*

Key Words: Civil war, United Nations, Peacekeeping Operations, Peace Agreements.

KAZALO VSEBINE:

SEZNAM KRATIC	6
UVOD	7
1 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	8
1. 1 Cilji in predmet analize	8
1. 2 Hipoteze	9
1. 3 Uporabljene metode	9
1. 4 Opredelitev temeljnih pojmov	10
2 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI SIERRA LEONE.....	13
2. 1 Naravnogeografske značilnosti	13
2. 2 Družbenogeografske značilnosti	14
2. 2. 1 Zgodovinsko in politično ozadje	14
2. 2. 2 Državna ureditev in vojaška organizacija	16
2. 2. 3 Prebivalstvo in poselitev	19
2. 2. 4 Gospodarstvo	21
3 DRŽAVLJANSKA VOJNA V SIERRA LEONE	24
3. 1 Vzroki za začetek vojne	26
3. 2 Vzroki za dolgotrajnost vojne in vloga diamantov	28
4 POTEK VOJNE IN PROCES VZPOSTAVLJANJA MIRU	30
4. 1 Prva faza vojne (1991 – 1997)	31
4. 1. 1 Vdor upornikov RUF	31
4. 1. 2 Pogajanja in mirovni sporazum v Abidžanu	35
4. 2 Druga faza vojne (1997 – 1999).....	37
4. 2. 1 Sporazum v Conakryju.....	39
4. 2. 2 Vdor upornikov v Freetown in ustanovitev UNOMSIL	41
4. 2. 3 Nigerija in vloga ECOMOG	42
4. 3 Tretja faza vojne (1999 – 2002)	44
4. 3. 1 Sporazum o prekinitvi ognja in mirovna pogajanja	45
4. 3. 2 Mirovni sporazum v Lomeju	46
4. 3. 3 Odhod enot ECOMOG in vstop UNAMSIL	48
4. 3. 4 Sporazum o prekinitvi ognja iz Abudže	51
4. 3. 5 Leto 2001.....	52
4. 3. 6 Proces razorožitve, demobilizacije in reintegracije bojnikov.....	55

5	SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	57
6	VIRI IN LITERATURA.....	60
6. 1	Knjige.....	60
6. 2	Internetni viri.....	61
6. 2. 1	Internetni viri, dostopni v Knjižnično-informacijskem centru Ministrstva za obrambo	67

KAZALO SLIK

Slika 2. 1:	Sierra Leone.....	13
Slika 2. 2. 2:	Delitev Sierra Leone.....	17
Slika 2. 2. 4 (1):	Gospodarstvo Sierra Leone.....	22
Slika 3. 1:	Izkopavanje diamantov.....	28
Slika 4. 1. 1:	Okrožja v Sierra Leone.....	32
Slika 4. 3. 5:	Večja mesta v Sierra Leone.....	53

KAZALO TABEL

Tabela 2. 2. 4 (2):	Statistični pregled gospodarstva.....	23
Tabela 4. 3. 6:	Število razoroženih in demobiliziranih bojnikov po posameznih fazah.....	55

SEZNAM KRATIC

AFRC	Armed Forces Revolutionary Council / Revolucionarni svet oboroženih sil
APC	All People's Party / stranka Vseljudski kongres
CCP	Commission for the Consolidation of Peace / komisija za utrjevanje miru
DDR	Disarmament, demobilization and reintegration / razoroževanje, demobilizacija in reintegracija
ECOMOG	Economic Community of West African States Cease-Fire Monitoring Group / vojaška opazovalna skupina ECOWAS
ECOWAS	Economic Community of West African States / Gospodarska skupnost zahodnoafriških držav
GGDO	Government Gold and Diamond Office / Urada za pridelavo zlata in diamantov
JIC	Joint Implementation Committee / odbor za izvajanje sporazuma
NCDDR	National Committee for Disarmament, Demobilisation and Reintegration / državni odbor za razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo
NMG	Neutral Monitoring Group / nevtralna skupina za opazovanje
NPFL	National Patriotic Front of Liberia / Nacionalna liberijska patriotska fronta
NPRC	National Provisional Ruling Council / nacionalni vladajoči svet
OZN	Organizacija združenih narodov
RUF	Revolutionary United Front / Revolucionarna združena fronta
SLA	Sierra Leone Army / sierraleonska vojska
SLPP	Sierra Leone People's Party / ljudska stranka Sierra Leone
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone / mirovna misija Združenih narodov v Sierra Leone
UNOMSIL	United Nations Observer Mission in Sierra Leone / opazovalna misija Združenih narodov v Sierra Leone

UVOD

Za države afriške celine pogosto uporabljamo sinonim države tretjega sveta. Razlike med temi državami in razvitim svetom so se v preteklem stoletju še povečale. Gre za najmanj razvito celino na svetu, ki se poleg slabe gospodarske razvitosti in notranjih težav (hitro naraščanje števila prebivalstva, slabe življenjske razmere, lakota, revščina, širjenje nalezljivih bolezni) sooča tudi s številnimi konflikti. Večina teh konfliktov zaradi neuspešnega posredovanja preraste v oborožene spopade, državljanske ali notranje vojne.

Zanimanje svetovne javnosti za dogajanje na afriški celini je majhno, saj je v zadnjem času osredotočena predvsem na dogajanje na Bližnjem Vzhodu. Vojne na afriški celini so običajno dolgotrajne in najbolj prizadenejo civilno prebivalstvo. Svetovne velesile se v vojne na afriški celini ne želijo vpletati in nerade pošiljajo svoje vojake v mirovne operacije, deloma tudi zaradi slabih izkušenj v preteklosti, ki so jih imele v Somaliji, Ruandi in drugod. Tako je nekaterim afriškim državam prepuščeno, da same rešujejo svoje krize. Ker imajo te države običajno na razpolago omejene vire, niso sposobne učinkovito ustaviti spopadov. Posledice največkrat občuti civilno prebivalstvo, saj tudi pomoč različnih humanitarnih organizacij ne prispe do tistih, ki jo najbolj potrebujejo. Dostop do najbolj ogroženih območij je humanitarnim delavcem običajno onemogočen. Za posredovanje v posamezne vojne so odgovorne predvsem ostale afriške države, ki prispevajo svoje vojake za mirovne operacije, bodisi v okviru Organizacije Združenih narodov ali drugih regionalnih organizacij. Vojake običajno prispevajo iste države, ki pa imajo omejena finančna sredstva.

Vojne na afriški celini so običajno posledica nakopičenih in nerešenih vprašanj iz preteklosti, na večino teh vojn je vplivala kolonialna preteklost. Za posamezno vojno je potrebno vzroke poiskati in ugotoviti, ali je bil njen izbruh posledica kolonialne preteklosti ali različnih etničnih, verskih in političnih prepričanj ali zgolj posledica vojne v sosednji državi. Državljska vojna v Sierra Leone je trajala dolgih enajst let. Zahtevala je več kot 500.000 življenj, več kot milijon prebivalcev pa je bilo razseljenih. Pri tem se zastavlja vprašanje, ali je mednarodna skupnost prepozno posredovala v dogajanja v Sierra Leone, in zakaj je bilo reševanje konflikta sprva prepuščeno ECOMOG-u in šele kasneje UNAMSIL, eni največjih mirovnih misij Organizacije združenih narodov v tistem času. Analizirala bom mandate teh misij in skušala ugotoviti, kako učinkovite so bile. Pri iskanju ustrezne rešitve, ki je pripeljala

do konca vojne ter vzpostavila mir in varnost v državi, so sodelovali različni akterji mednarodne skupnosti, predvsem nekatere afriške države z vodilno vlogo Nigerije ter Združeni narodi.

Ker preučevanje državljanske vojne odpira tudi vrsto drugih vprašanj, se bom v diplomskem delu osredotočila predvsem na potek državljanske vojne in vlogo mednarodne skupnosti v njej. Kot mednarodno skupnost bom obravnavala vse zunanje akterje, ki niso iz Sierra Leone. Tako bom v ta okvir vključila tudi nekatere afriške države iz regije. Posledic, ki jih je imela državljanska vojna na državo in njeno prebivalstvo, zaradi obsežne tematike ne bom posebej preučevala.

1 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

1.1 Cilji in predmet analize

Namen predmeta preučevanja je opisati državljansko vojno v Sierra Leone. Najprej bom predstavila nekaj splošnih značilnosti Sierra Leone, da lahko državo umestimo v širši geografski prostor in o njej pridobimo nekaj osnovnih podatkov, ki nam bodo omogočili lažje razumevanje. Preden bom analizirala potek državljanske vojne, bom preučila, zakaj je do nje prišlo in zakaj je trajala kar enajst let. Ker nekatere vojne izbruhnejo zaradi težnje po nadzorovanju naravnih virov, bom preučila, kakšna je bila vloga diamantov v državljanski vojni. Poleg tega pa bom poiskala tudi druge možne vzroke za izbruh državljanske vojne.

Potek državljanske vojne in proces vzpostavljanju miru bom razdelila na tri faze. Omejila se bom predvsem na ključne dogodke ter na vlogo pomembnejših mednarodnih akterjev, ki so vplivali na potek vojne. Preučila bom tudi ključne mirovne sporazume, ki so bili v obdobju državljanske vojne sprejeti, ter preučila, kako se je državljanska vojna končala. Poskušala bom odgovoriti na vprašanje, ali so bile misija ECOMOG in mirovne operacije Združenih narodov ključne za stabiliziranje razmer v državi in ali je bila njihova podpora zadostna. Poleg tega bom skušala poiskati tudi napake mednarodnih akterjev pri procesu vzpostavljanja miru in varnosti v državi.

1.2 Hipoteze

Glede na preučevano temo temelji diplomsko delo na naslednjih hipotezah:

Hipoteza 1

»Državlјanska vojna v Sierra Leone je izbruhnila kot posledica vojne v sosednji Liberiji.«

Hipoteza 2

»Na dolgotrajnost državljanske vojne v Sierra Leone je vplivala pozna in nezadostna podpora mednarodne skupnosti.«

Hipoteza 3

»Brez pomoči mednarodne skupnosti, predvsem Nigerije, se državljanska vojna v Sierra Leone ne bi končala.«

1.3 Uporabljene metode

Diplomsko delo v pretežni meri temelji na analizi in interpretaciji primarnih ter sekundarnih virov. Večina dostopnih virov o obravnavani problematiki je v angleškem jeziku, ki je tudi uradni jezik Sierra Leone. V slovenskem jeziku ni dostopnih podatkov, ki bi natančneje analizirali državljansko vojno v Sierra Leone. Analizo primarnih virov bom uporabila predvsem pri preučevanju posameznih mirovnih sporazumov in resolucij, ki so bili sprejeti med potekom državljanske vojne. Mirovni sporazumi so bili dostopni preko baz podatkov državnih institucij, pri čemer moram poudariti, da so tovrstni viri predvsem nekritični in jih je potrebno dodatno analizirati.

Analizo primarnih virov bom dopolnila z analizo sekundarnih virov, predvsem z analizo spletnih strani in knjig. Pri analiziranju posamezne vsebine teh virov sem se soočila s problemi prevajanja, predvsem pri iskanju ustreznega prevoda za razne državne institucije in politične stranke v Sierra Leone. Za tiste, za katere nisem zasledila ustreznega uradnega prevoda v slovenskem jeziku, bom sama ponudila ustrezen logični prevod.

Analiza primarnih in sekundarnih virov mi bo nudila podlago za zgodovinsko analizo, s katero bom preučila ozadje dogajanj v Sierra Leone pred državljansko vojno, vzroke za izbruh državljanske vojne in njen potek. Od raziskovalnih metod bom, poleg zgodovinske metode, največ uporabljala deskriptivno oziroma opisno metodo, s katero bom predstavila temeljne pojme, posamezne akterje, obdobja državljanske vojne in proces vzpostavljanja miru. Za boljše razumevanje družbenogeografskih značilnosti Sierra Leone bom uporabila tudi primerjalno metodo, s katero bom primerjala nekatere podobnosti in razlike Sierra Leone z Republiko Slovenijo.

1.4 Opredelitev temeljnih pojmov

Vojna

V današnjem času je vojna zelo pogost družbeni pojav, ki ga je zaradi svoje zapletenosti težko natančno opredeliti. Že v preteklosti so različni znanstveniki in pravniki iskali ustrezne razlage, ki bi razložile pomen tega družbenega pojava. Narava vojne se je v preteklih stoletjih močno spremenila in skladno s temi spremembami je bilo potrebno poiskati nove definicije. Eno najustreznejših definicij je podal Anton Bebler (Enciklopedija Slovenije, 2000: 315), ki opredeli vojno kot »izredno zaostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupnosti (plemena, ljudstva, narodi, razredi, rasne, etnične, verske in druge skupnosti), gibanja, države in združenja držav kontinuirano in organizirano na vseh straneh borijo za uveljavitev svojih ciljev, ob pretežni uporabi množičnega oboroženega boja, ki po obsegu in posledicah bistveno presega druge oblike oboroženega nasilja na isti ravni družbenega razvoja, in vojaške tehnologije«. Definicija je precej obsežna, vendar pa v njej avtor opredeli vse možne subjekte, ki običajno delujejo v vojni, delovanje in cilje teh subjektov ter način vodenja vojne, z uporabo oboroženega boja. Ob tem se mi je postavilo vprašanje, kaj je oboroženi boj, ki ga običajno poimenujemo oboroženi spopad.

Za državljansko vojno v Sierra Leone mnogi viri uporabljajo izraz oboroženi spopad. Vojno običajno sestavlja več elementov. Poleg elementov psihološkega, ekonomskega in drugih oblik bojevanja, je oboroženi spopad temeljni element vsake vojne. Wallensteen in Axel (1994: 333) sta ga definirala kot »spopad zaradi nasprotovanja glede oblasti in /ali ozemlja, kjer oborožene sile obeh strani, od katerih je vsaj ena vladna, povzročijo vsaj 25 žrtev«. Na

osnovi intenzivnosti oboroženega spopada sta ga nadalje razčlenila na tri vrste: manjši in srednji oboroženi spopad ter vojna, pri čemer sta vojno opredelila kot glavni oboroženi spopad, ki povzroči vsaj 1.000 žrtev v posameznem letu trajanja.

Glede na navedene značilnosti bom vojno v Sierra Leone klasificirala podrobneje in jo označila za državljansko vojno, saj so se ne eni strani bojevale vladne sile, na drugi pa uporniki. Državljska vojna je oborožen spopad med oblastjo in njenimi oboroženimi silami na eni strani, ter revolucionarnimi silami, ki težijo po prevzemu oblasti, na drugi strani. Pogosto je posledica nakopičenih in nerešenih družbenih, ekonomskih, političnih in drugih nasprotovanj (Vojna enciklopedija, 1972: 275).

Operacije za ohranjanje miru (*Peacekeeping Operations*)

Operacije za ohranjanje miru v Ustanovni listini Združenih narodov nimajo opredeljenega natančnega mandata, saj se nahajajo nekje med VI. in VII. poglavjem. Po eni strani mirovne sile delujejo v skladu z mirnim reševanjem sporov, po drugi pa ukrepajo v primeru ogrožanja miru, kršitve miru ali drugih agresivnih dejanj. Dejansko jih uvrščamo v poglavje 'šest in pol', kar pomeni, da ni pravne podlage za uporabo orožja, temveč obstaja le tihi konsenz. Goulding (Jelušič, 2005: 24) je operacije za ohranjanje miru glede na njihove mandate razvrstil v šest skupin:

- preventivna namestitev sil na ozemlju države na zahtevo vsaj ene od sprtih strani,
- tradicionalna vmesna razmestitev mirovnih sil (nadzor prekinitev ognja, ločevanje sprtih strani, poročanje o kršitvah), pri čemer se sile v spor ne vpletajo,
- operacije za uresničevanje sprejetih mirovnih ali drugih sporazumov med sprtimi stranmi (nadzor spoštovanja premirja, človekovih pravic, razorožitve, ustanavljanje novih oboroženih sil),
- operacije za zaščito humanitarne pomoči,
- operacije za stabiliziranje razmer in vzpostavitev državnosti (predvidena je uporaba sile v okviru VII. poglavja Ustanovne listine),
- operacije za preprečitev kršenja dogovorov v sporu (predvidevajo uporabo sile, ki presega samoobrambne namene in s tem namene tradicionalnih operacij za ohranjanje miru).

Operacije za vsiljevanje miru (*Peace Enforcement Operations*)

Operacije za vsiljevanje miru uvrščamo v VII. poglavje Ustanovne listine Združenih narodov, ki jim daje pravno podlago za uporabo zračnih, pomorskih ali kopenskih oboroženih sil za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti. Načrte za akcije v primeru ogrožanja miru, kršitve miru in agresivnih dejanj z uporabo oborožene sile določi Varnostni svet s pomočjo odbora vojaškega štaba. Oborožene sile prostovoljno prispevajo države članice Združenih narodov, njihov mandat odobri Varnostni svet, silam pa poveljuje generalni sekretar Združenih narodov.

Operacije za graditev miru (*Peace Building Operations*)

Ena od oblik mirovni operacij so tudi operacije za graditev miru, ki označujejo dejavnosti za ponovno vzpostavljanje temeljev miru in preprečujejo ponoven izbruh nasilja. V dolgoročnem smislu operacije za graditev miru vključujejo različne programe in dejavnosti, s katerimi opredelijo vzroke izbruha konflikta in postavijo temelje za trajni mir v državi. De Coning (2005: 92) opredeli začetek operacij za graditev miru s prekinitvijo vseh sovražnosti, ki jih običajno zaznamuje prekinitev ognja ali mirovni sporazum. Operacije se končajo, ko je vzpostavljen trajen mir, v katerem družba ne potrebuje več zunanje podpore. Operacije za graditev miru razdeli v tri faze: fazo stabilizacije razmer, prehodno fazo in fazo utrditve miru.

Operacije za graditev miru obsegajo krepitev državnih institucij, nadzor nad spoštovanjem temeljnih človekovih pravic, pomoč pri demokratičnem razvoju, nadzor nad izvedbo volitev in pomoč pri preoblikovanju državnih varnostnih sil (vojske, policije, obmejnih straž...). Za učinkovito delovanje operacij za graditev miru je potrebno sodelovanje različnih akterjev tako na političnem, vojaškem, družbenem, gospodarskem kot humanitarnem področju.

2 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI SIERRA LEONE

2.1 Naravnogeografske značilnosti

Sierra Leone z glavnim mestom Freetown leži v Zahodni Afriki ob obali Atlantskega oceana (Sierra Leone, 1999: 470). Na severu meji na Gvinejo, na jugozahodu pa na Liberijo. Obsega 71.740 km² (Sierra Leone, 1997: 304), po svoji velikosti je primerljiva s Češko, v primerjavi s Slovenijo pa je tri in pol krat večja. Celotna dolžina kopenskih meja Sierra Leone znaša 958 km (z Gvinejo 652 km, z Liberijo pa 306 km) (Sierra Leone – Geography, 2005), dolžina kopenskih meja Slovenije pa znaša 1.334 km (Slovenia – Geography, 2006). To, da je Sierra Leone večja od Slovenije in ima krajše kopenske meje, lahko povežem z dejstvom, da so v preteklosti meje večini afriških držav umetno določile njihove kolonialistke, v primeru Sierra Leone Velika Britanija.

Ob morju je pretežno ravninska pokrajina. Proti severovzhodu se izrazito dviga v Gvinejsko višavje in hribovje Loma z najvišjim vrhom Bintimani (1948 metrov nadmorske višine).

Slika 2. 1: Sierra Leone

Vir: Commonwealth Member Countries – Sierra Leone.

Podnebje je prehodno med ekvatorialnim in savanskim, z deževno dobo od maja do novembra in izrazito sušno dobo od decembra do aprila. Zaradi izrazitega sušnega obdobja prevladujejo na severu države savane. Na jugu je naravno rastje tropski deževni gozd, vendar je precej izkrčen za obdelovalne površine (Sierra Leone, 1999: 470).

2.2 Družbenogeografske značilnosti

2.2.1 Zgodovinsko in politično ozadje

Prvotni prebivalci današnje Sierra Leone so bili pripadniki plemena Bulom. V 15. stoletju so se na območje naselili tudi pripadniki plemen Gola, Mani, Mende in Temne. Portugalski, ki so v tistem času raziskovali obalo in na njej ustanavljali trgovske postojanke, so območje leta 1462 poimenovali Sierra Leone, kar pomeni »levja gora« (*Lion Mountain*). Ime so podelili zaradi oblike gora, ki so se dvigale v ozadju naravno izklesanega pristanišča ob ustju reke Rokel. Ob tem pristanišču so zgradili utrdbo, okoli katere se je kasneje razvilo mesto Freetown (Sierra Leone – History). Zanimanje Evropejcev za Sierra Leone je bilo povezano predvsem s suženjstvom. Z odkritjem Amerike leta 1492 se je trgovina s sužnji močno razmahnila. Med prvimi sužnji, ki so jih prepeljali v Ameriko, so bili prebivalci Sierra Leone. Portugalske trgovce so v 16. in 17. stoletju postopoma izrinili Angleži, ki so razvijali trgovino s sužnji. Ko je leta 1787 Granville Sharp, skupaj z ostalimi Britanci, ki so si prizadevali za odpravo suženjstva, na območje naselil približno 400 osvobojenih sužnjev iz Amerike, Nove Škotske¹ in Velike Britanije, so to območje poimenovali »Provinca svobode« (*Province of Freedom*). Kasneje se je na območju naselilo še mnogo drugih osvobojenih sužnjev, ki so prihajali iz različnih delov Afrike.² Poimenovali so jih ljudstvo Kreoli (Africa – Sierra Leone).

Kolonializem, ki se je pričel z odkritjem Amerike in pomorskih trgovskih poti okoli Afrike, se je v 17. in 18. stoletju močno razširil. Pomembno vlogo pri upravljanju kolonij so imele predvsem kolonialne družbe. Tako je v Sierra Leone z ozemljem upravljala britanska Sierraleonska družba. Leta 1807 je britanska vlada odpravila suženjstvo, Sierraleonska družba

¹ Nova Škotska (*Nova Scotia*) je bila britanska provinca v Kanadi.

² To je tudi razlog, da danes v Sierra Leone živi mnogo različnih etničnih skupin (glej Prebivalstvo in poselitev).

pa je ozemlje prepustila Veliki Britaniji, ki je Sierra Leone leta 1808 razglasila za svojo kolonijo (Sierra Leone – History). Natančno ni znano, kdaj Freetown postane britanska kolonija. Po podatkih ameriškega Urada za afriške zadeve (Background Note – Sierra Leone, 2006) je Freetown postal ena izmed prvih britanskih kolonij na območju Zahodne Afrike leta 1792. Priseljenci, ki so v večji meri privzeli britanski način življenja (večina je bila kristjanov, govorili so angleški jezik) in se pogosto zapletali v spore s prvotnimi prebivalci območja – staroselci, so skupaj z Britanci osvajali vedno večji del ozemlja ter staroselce potisnili v notranjost. V konflikt glede ozemlja so se zapletli tudi s Francozi, ki so imeli svojo kolonijo na ozemlju današnje Gvineje. Rešili so ga s francosko-britanskim sporazumom leta 1895, v katerem je bila opredeljena razdelitev interesnih območij. Velika Britanija je pridobljena območja leta 1896 razglasila za protektorat (Sijera Leone, 1974: 570). Sierra Leone je bila do razglasitve neodvisnosti razdeljena na britansko kolonijo³ in britanski protektorat. Ta delitev je močno vplivala na razvoj posameznih območij Sierra Leone. Danes so opazne razlike med bolj razvitim zahodnim območjem (nekdanja britanska kolonija), območji na vzhodu in zahodu ter slabše razvitim severnim delom države, ki je bil nekoč britanski protektorat. Protektorat je bil le ena od oblik kolonialne odvisnosti, v katerih je kolonialistka običajno upravljala zunanjo politiko in za upravljanje od prebivalcev pobirala davke. Staroselci so se leta 1898 pobiranju davkov uprli, a so jih Britanci premagali.

Leta 1951 je bila sprejeta ustava, s katero je bila zagotovljena podlaga za dekolonizacijo. Britanci so začeli počasi predajati izvršno oblast. Oblast je prevzela ljudska stranka Sierra Leone (SLPP), ki jo je vodil Milton Margai. Pripadniki SLPP so bili iz ljudstva Mende, ki so živeli v južni pokrajini. SLPP je bila, po zmagi na vmesnih volitvah leta 1957 in leta 1962, na oblasti do leta 1967 (Bebler, 1974: 39).

Sierra Leone je 27. aprila 1961 dosegla svojo politično neodvisnost. Državo sta uspešno vodila brata Margai, sprva Milton in za njim Albert. Stranko SLPP je na volitvah leta 1967 porazila stranka Vseljudski kongres (APC), ki jo je vodil Siaka Stevens. Državi je predsedoval do leta 1985. V času njegovega vladanja se je zmanjšala vloga civilne družbe. Sindikati, kmetijstvo, podjetja in profesionalne organizacije so prišle pod vpliv njegove vlade. Sierra Leone je postala enopartijska država⁴. V letu 1968 je Sierra Leone z diamanti zaslužila približno 200 milijonov ameriških dolarjev, medtem ko se je na koncu Stevensovega vladanja

³ Zajemala je manjši obmorski pas z mestom Freetown in njegovo okolico.

⁴ Stevens je leta 1978 z amandmajem k ustavi prepovedal delovanje političnih strank, razen vladajoče APC.

letno zlivalo v državno blagajno le še 100.000 ameriških dolarjev dohodkov od diamantov. Njegovo osebno premoženje je bilo ocenjeno na 500 milijonov ameriških dolarjev. Mednarodne cene nafte so se v letu 1973 potrojile in v letu 1979 sovpadle s padcem dohodkov od glavnih virov izvoza Sierra Leone: diamantov, železove rude, kave in kakava (Adebajo, 2002: 80 – 81). Svetovno gospodarstvo je že od nekdaj naravnano tako, da afriške države v njem nimajo možnosti. Večina afriških držav, ki imajo ogromno naravnih bogastev, ostaja revna. Njihovo gospodarstvo temelji na načelu svobodnega trga, ta pa močno vpliva na oblikovanje cen. Prebivalstvo običajno prideluje tiste pridelke, ki jih bo lahko prodalo, pri tem pa jim ceno določajo lokalni trgovci. Pridelki so namenjeni svetovnemu trgu, kjer ceno določa povpraševanje in je ta običajno veliko višja. Že tako revno prebivalstvo postane, še posebno ob slabi letini ali padcu cene pridelka na svetovnem trgu, še revnejše. Poleg tega pa v afriških državah primanjkuje ustrezno izobraženega in usposobljenega kadra, ki bi upravljal z državnim gospodarstvom, saj izobraženo prebivalstvo raje odhaja v tujino.

Leta 1985 je vladanje prevzel Joseph Momoh in vladal do leta 1992. Podedoval je razdeljeno stranko APC, šibko vojsko in gospodarsko krizo, ki se je še povečevala. Država je močno zmanjšala delež državnega proračuna, ki je bil namenjen za zdravstvo in izobraževanje, poleg tega pa se je močno zadolževala⁵. Do leta 1988 Momoh ni bil več zmožen plačevati državnega dolga, inflacija je dosegla trojne številke.

2. 2. 2 Državna ureditev in vojaška organizacija

Po ustavi iz leta 1991 je Sierra Leone predsedniška republika v Commonwealthu⁶, z večstrankarskim sistemom⁷. Uradno ime države je Republika Sierra Leone. Uradni jezik v državi je angleščina, kar je posledica tega, da je bila v preteklosti britanska kolonija. Poleg

⁵ Med letom 1980 in letom 1987 je delež, ki ga je država namenjala za zdravstvo in izobraževanje, upadel za 60 %. Poleg tega je upadel tudi uraden izvoz diamantov, iz 31 % na 21 % v letu 1992. Do približno 50 % diamantov je bilo pretihotapljenih iz države (Adebajo, 2002: 81).

⁶ Britanska skupnost narodov (*Commonwealth*) združuje 54 držav angleškega govornega območja, nekoč politično povezanih v britanskem kraljestvu. Commonwealth priznava le države s parlamentarno demokracijo. Ukvarja se predvsem s spodbujanjem medsebojnih gospodarskih, kulturnih in političnih povezav ter s tehnično in denarno pomočjo manj razvitim članicam. Commonwealth je postal formalna organizacija z westminstrskim statutom, sprejetim leta 1931. Povezoval je Veliko Britanijo in njene kolonije. Politično nima več iste vloge kot nekoč, tudi gospodarsko ni močna organizacija. Njen pomen je predvsem v simboliki in etiki, še posebej na področju uveljavljanja parlamentarne demokracije kot temelja političnih in človekovih svoboščin (Mihovilović, 1999).

⁷ Leta 1991 so z referendumom izglasovali spremembo ustave. Večstrankarski sistem je, po letu 1978, ko je bil ukinjen, zopet stopil v veljavo.

angleškega jezika večina prebivalcev uporablja jezik Krio, ki je mešanica angleškega in številnih afriških jezikov. Država ima dvanajst okrožij ter je razdeljena na štiri upravne enote: tri pokrajine (Severno, Južno in Vzhodno) in Zahodno območje (Sierra Leone – Government, 2005).

Slika 2. 2. 2: Delitev Sierra Leone

Vir: Map of Sierra Leone, 2006.

Volilno pravico (aktivno in pasivno) imajo vsi Sierraleonci, starejši od osemnajst let. Predsednik republike je hkrati tudi predsednik vlade in parlamenta, obrambni minister ter vrhovni poveljnik oboroženih sil. Izvoljen je na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah za dobo petih let, največ dvakrat zaporedoma. Funkciji predsednika države in predsednika vlade sta v eni osebi združeni tudi v Združenih državah Amerike. V Sloveniji pa je, podobno kot v Sierra Leone, predsednik države tudi vrhovni poveljnik oboroženih sil, vendar pa ne more biti hkrati predsednik vlade, parlamenta in obrambni minister.

Državna oblast se deli na izvršno, zakonodajno in sodno (vrhovno sodišče, pritožbeno sodišče in visoko sodišče). Zakonodajno oblast ima enodomni parlament, ki ga tvorijo predsednik države⁸, predsednik parlamenta in 124 poslancev, ki so izvoljeni za dobo petih let. Od vseh poslancev jih 112 izvolijo na splošnih volitvah, ostalih 12 pa zapolnijo predstavniki posameznih okrožij (*Paramount Chiefs*), ki jih izvolijo na posebnih volitvah. Parlament se sestane vsaj enkrat letno, pri čemer mora biti prisotna četrtnina poslancev. Izvršna oblast je v rokah predsednika države in jo tvori tudi kabinet predsednika države, v katerem so podpredsednik države, vladni ministri ter njihovi namestniki. Predsednik države razglaša zakone, ohranja odnose z ostalimi državami, odloča o pomilostitvah, podeljuje odlikovanja in častne naslove, opravlja ostale z ustavo določene zadeve in, kar je najpomembneje, lahko razglasi vojno stanje.

Predsednik Sierra Leone je Ahmad Tejan Kabbah iz stranke SLPP. Prvič je bil izvoljen marca 1996 in ponovno šele maja leta 2002, saj so bile predvidene volitve za marec 2001, zaradi državljanske vojne prestavljene. Na naslednjih volitvah leta 2007 bo moral Kabbah odstopiti s tega položaja, saj je predsednikovanje z ustavo omejeno na dva zaporedna mandata.

Ob razglasitvi neodvisnosti leta 1961 se je sierraleonska vojska imenovala kraljeve vojaške sile (*Royal Sierra Leone Military Force*). Kasneje, leta 1971, so jih preimenovali v vojaške sile Republike Sierra Leone (RSLMF⁹). Do leta 1979, ko je bila ustanovljena vojna mornarica, jih je tvorila le kopenska zvrst. Vojno letalstvo je bilo ustanovljeno leta 1995 in v skladu s tem so vojsko preimenovali v oborožene sile Republike Sierra Leone (AFRSL¹⁰). Istega leta so ustanovili tudi obrambno poveljstvo, ki se je ob ustanovitvi obrambnega

⁸ Poudariti moram, da v demokratičnih državah običajno predsednik države ni član parlamenta. Tako so vse tri veje oblasti med seboj ločene in se nadzorujejo – sistem *Checks and Balances*.

⁹ Republic of Sierra Leone Military Force.

¹⁰ Armed Forces of the Republic of Sierra Leone.

ministrstva leta 2002 preoblikovalo v poveljstvo združenih sil in poveljstvo za podporo. Kasneje so slednjega podredili poveljstvu združenih sil. Obrambno ministrstvo vodi namestnik obrambnega ministra.

Že pred začetkom vojne je sierraleonska vojska (SLA) večino opreme in oborožitve dobila od Velike Britanije, ki ji je pomagala tudi pri usposabljanju vojakov. V tistem času je štela približno 3.000 vojakov. Leta 1998 je SLA štela približno 5.000 vojakov. Zaradi majhne številčnosti se je med državljansko vojno zanašala na pomoč drugih, predvsem milic¹¹. Leto kasneje je britanska vlada namenila nekaj sredstev za oblikovanje boljših, profesionalnih varnostnih sil. Po državljanski vojni je imela SLA približno 14.000 vojakov, k čemer je v veliki meri pripomogel končan proces razorožitve, demobilizacije in reintegracije, saj se je večina upornikov pridružila SLA oziroma oboroženim silam (RSLAF). Pri oblikovanju novih oboroženih sil je imela veliko vlogo Velika Britanija.

2. 2. 3 Prebivalstvo in poselitev

Število prebivalcev v Sierra Leone se hitro povečuje, deloma zaradi zmanjševanja stopnje porodne umrljivosti in povečevanja dosežene starosti prebivalstva¹². Leta 1998 je bilo 4.577.000 prebivalcev (Sierra Leone, 1999: 470), leta 2003 4.971.000 (Demography, 2006), leta 2006 pa naj bi jih bilo 6.005.250 (Sierra Leone – People, 2006). Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (Demography, 2006) se je število prebivalstva v letu 2003 povečalo za 2 %¹³, pričakovana življenjska doba pri moških je bila 37 let, pri ženskah pa 39 let.

Pri tem moram poudariti, da je natančno število prebivalstva na afriški celini težko določiti, poleg tega pa je prišlo med državljansko vojno do množičnih migracij. Kar polovica prebivalcev je zapustila svoje domove in se zatekla v sosednje države, poleg beguncev pa je tudi veliko notranje razseljenih oseb. Večina ljudi se je po koncu državljanske vojne začela vračati na svoje domove. Na število prebivalstva vpliva tudi širjenje nalezljivih bolezni, predvsem aidsa, ki je le v letu 2001 zahteval 11.000 življenj.

¹¹ Ohlapno povezane skupine plemenskih lovcev bom opredelila v enem izmed naslednjih poglavij.

¹² Kljub zmanjševanju stopnje porodne umrljivosti je ta še vedno visoka. Letno umre 160 dojenčkov na 1.000 rojstev.

¹³ Na stopnjo rasti prebivalstva vplivata rodnost, ki je v Sierra Leone leta 2005 znašala 46 %, in umrljivost, ki je znašala 23 % (Sierra Leone – People, 2006).

Največji delež prebivalstva v Sierra Leone predstavlja srednja starostna kategorija, saj je 52 % prebivalstva starega od 15 do 64 let. Na drugem mestu so otroci do 14. leta starosti, ki predstavljajo slabih 45 % celotnega prebivalstva. V vseh treh starostnih skupinah je več žensk, vendar pa med odstotkom moških in odstotkom žensk ni bistvenih razlik. Povprečna starost prebivalstva se giblje okoli 17 let (Sierra Leone – People, 2006).

Velik delež prebivalstva v Sierra Leone je nepismenega¹⁴, ostali pa imajo večinoma pridobljeno le osnovnošolsko izobrazbo, ki traja šest let. Nadaljnje izobraževanje na srednjih šolah, ki prav tako traja šest let, ter univerzah¹⁵ je bilo že od nekdaj privilegij. Šolnine so bile visoke, šole pa so se nahajale le v večjih mestih. Običajno so si mladi denar za šolnine skušali prislužiti z raznimi priložnostnimi deli, ko jim je denarja zmanjkalo pa so se izpisali iz šole in začeli ponovno služiti denar za naslednje šolsko leto. Na izobraževanje je močno vplivala tudi državljanska vojna. Veliko šol in univerz je bilo med vojno uničenih, upadli pa so tudi dohodki prebivalcev, saj je bila večina kmetij uničenih in kmetje niso mogli pridelovati, zato niso imeli nikakršnih dohodkov, s katerimi bi otrokom plačali šolanje. Po vojni se država trudi izboljšati izobraževalni sistem, ki bi bil dostopen večjemu številu prebivalstva, ter prispeva k obnovi uničenih ali izgradnji porušениh šol. Veliko sredstev v ta namen je državi prispevala Svetovna banka.

V Sierra Leone živi mnogo različnih etničnih skupin¹⁶, kar je posledica kolonialnega naseljevanja. Pripadniki afriških plemen predstavljajo 90 % prebivalstva (Temneji 30 %, Mendeji 30 %, Limbi 8 % in ostali 22 %¹⁷), ostalih 10 % pa predstavljajo Kreoli, potomci osvobojenih sužnjev, ki so jih naselili na območju glavnega mesta (Sierra Leone – People, 2006). Mendeji so naseljeni predvsem v osrednjem in južnem delu države, medtem ko so Temneji naseljeni predvsem v severnem delu države.

Sierra Leone ima povprečno 69 prebivalcev na km², pri čemer je poselitev prebivalstva neenakomerna, poleg tega pa močno narašča delež urbanega prebivalstva¹⁸. Največje število

¹⁴ Leta 2000 je delež pismenih prebivalcev, pri čemer se upošteva število prebivalcev starejših od 15 let, znašal približno 30 % (Sierra Leone – People, 2006).

¹⁵ Univerza Sierra Leone je bila ustanovljena leta 1967 in imela dve članici: Univerzo Fourah Bay (leta 1827 so jo ustanovili Britanci, izobraževanje na tej univerzi je bilo dostopno le eliti, to je priseljencem, ki so govorili angleški jezik) in Univerzo Njala (ustanovljena je bila leta 1964). Danes ima Univerza še dve nove članici, leta 1980 ustanovljeni Inštitut za javno upravo in menedžment ter Univerzo za medicino in zdravstvene vede, ki je bila ustanovljena leta 1988 (Sierra Leone – Society).

¹⁶ Po podatkih za leto 2006 živi v državi 17 avtohtonih etničnih skupin (Demography, 2006).

¹⁷ Nekaj odstotkov prebivalstva predstavljajo Libanonci, Pakistanci, Indijci in begunci iz Liberije.

¹⁸ V letu 2003 je urbano prebivalstvo predstavljalo 39 % celotnega prebivalstva Sierra Leone, letna rast urbanizacije je bila 1,6 %. (Sierra Leone – Society).

prebivalcev je v Zahodnem območju, ki obsega Freetown in njegovo okolico, kjer živi 1.707 prebivalcev na km². V ostalih treh pokrajinah je prebivalstvo zgoščeno predvsem ob večjih mestih. V Vzhodni pokrajini je povprečno 76 prebivalcev na km², zgoščeno je predvsem ob mestih Kailahun in Kenema, ki se nahajata v bližini diamantnih nahajališč. V Južni pokrajini je povprečno 56 prebivalcev na km², v Severni, ki ima najmanjše število prebivalstva, pa je povprečno 48 prebivalcev na km² (Demography, 2006). Vzroki za naraščanje deleža urbanega prebivalstva so različni, od želje po večjem zaslužku in izboljšanju življenjskega standarda, do večje možnosti zdravstvene oskrbe in pridobitve izobrazbe, posledice prevelike nasičenosti prebivalstva pa so lahko v vseh primerih uničujoče. Z naraščanjem števila prebivalstva v mestih se posledično slabšajo življenjske razmere, primanjkuje prostora za obdelovalne površine, slabša se kakovost pitne vode in narašča delež nezaposlenega prebivalstva.

Po veroizpovedi je 60 % muslimanov, 10 % kristjanov, ostalih 30 % je pripadnikov tradicionalnih prepričanj (Demography, 2006).

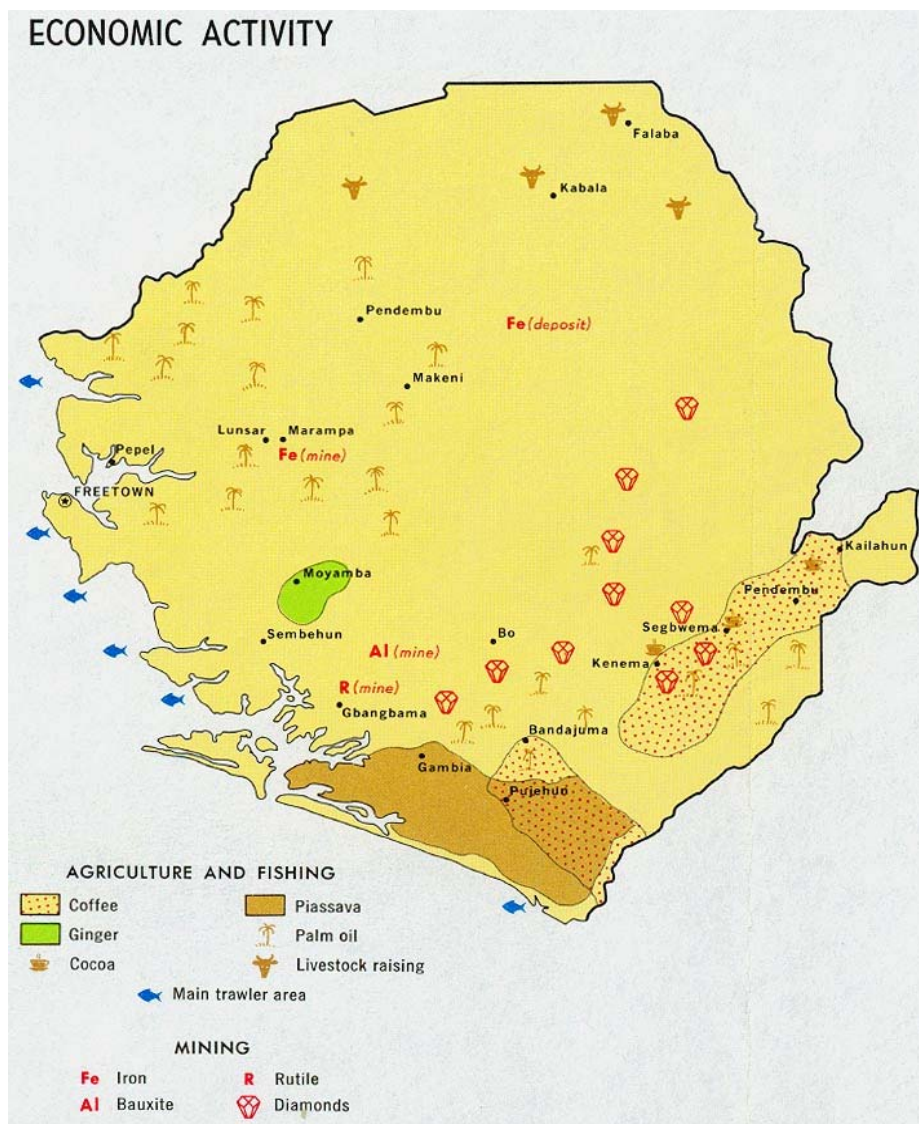
2. 2. 4 Gospodarstvo

Sierra Leone je ena revnejših afriških držav, v kateri prihaja do ogromnih razlik pri razporeditvi dohodka. Gospodarska in družbena infrastruktura države sta slabo razviti, poleg tega pa velik družbeni nered močno ovira gospodarski razvoj. Cestno omrežje je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev v slabem stanju, večinoma neasfaltirano in zato težko prevozno, še zlasti v deževni dobi. Do nekaterih območij so edina možna povezava reke, ki so večinoma plovne vse leto. Glavni mednarodni povezavi države sta pristanišče Freetown, ki je eno najboljših naravnih pristanišč v regiji, in letališče Lungi.

Približno dve tretjini delovno aktivnega prebivalstva se ukvarja s samozadostnim kmetijstvom. Za prehrano pridelujejo predvsem riž, maniok, koruzo, arašide in sladki krompir. Za izvoz pridelajo manjše količine kave, kakava in palmovega olja. Nekateri ob obali se ukvarjajo tudi z ribištvom, tako morskim kot sladkovodnim. Industrija je zelo skromna in obsega le manjše obrate živilske, tekstilne, tobačne in lesne industrije. Večina industrijskih obratov se nahaja v Freetownu (Sierra Leone – Economy, 2005).

V preteklosti je bilo najpomembnejše pridobivanje diamantov in zlata, vendar so primarna nahajališča na območju Kona in Koida že precej izčrpana, pridobivanje iz rečnih nanosov pa je bilo prepuščeno predvsem zasebnim iskalcem. Država ima še precejšnje zaloge boksita (rudnik Mokanji blizu Moyambe), železove rude (Marampa) in rutila¹⁹ (obalne naplavine pri Bontheju) (Sierra Leone, 1999: 471). Večina rudarske dejavnosti je bila prekinjena med vojno, podeljevanje koncesij je bilo prekinjeno januarja 2000. Najdišča diamantov bi lahko bila pozitivno izkoriščena in dohodek države od izvoza diamantov bi lahko bil ogromen, a je veliko diamantov pretihotapljenih iz države. Načrti za ponovno odprtje rudnikov boksita in rutila, ki so jih med vojno zaprli, še niso v celoti uresničeni.

Slika 2. 2. 4 (1): Gospodarstvo Sierra Leone

Vir: Sierra Leone Economic activity.

¹⁹ Sierra Leone je med državami, ki imajo največja najdišča titanove rude na svetu.

Kljub dvigu bruto družbenega proizvoda (glej tabelo 2. 2. 4 (2)), ki se je po vojni povečal za skoraj dvakrat (najvišjo stopnjo rasti je dosegel v letu 2002) in je v letu 2004 znašal dobro milijardo ameriških dolarjev, se Sierra Leone še vedno sooča z veliko revščino. Povprečen dohodek na prebivalca je leta 2004 znašal samo 206 ameriških dolarjev²⁰. Država ima za sabo zgodovino slabega upravljanja gospodarstva, za katerega so značilne prekomerno zadolževanje vlade, slab davčni sistem in tihotapljenje diamantov, edine vrednostno pomembnejše izvozne dobrine. Problem Sierra Leone so poleg tega tudi izjemno velike razlike v porazdelitvi bogastva med prebivalstvom. Največja ovira večji razpršenosti dohodka med prebivalstvom je masovna korupcija, s katero se vsakodnevno soočajo.

Tabela 2. 2. 4 (2): Statistični pregled gospodarstva

	2000	2001	2002	2003	2004
BDP (milijard \$)	0,63	0,81	0,94	0,99	1,08
Stopnja rasti BDP (%)	3,8	18,2	27,4	9,2	7,4
BDP/prebivalca (\$)	126	146	182	195	206
Izvoz (milijard \$)	0,11	0,13	0,15	0,20	0,25
Uvoz (milijard \$)	0,25	0,28	0,34	0,41	0,42
Zunanji dolg (milijard \$)	1,23	1,29	1,45	1,61	/
Letna inflacija (%)	-0,8	2,1	-3,3	7,6	14,2

Vir: Main Economic Indicators, 2006.

Kljub temu, da razpolagajo z veliko naravnega bogastva, zlasti rudnin, je njihova ekonomska in socialna struktura slabo razvita in resni socialni nemiri še naprej ogrožajo njen ekonomski razvoj. Več kot polovica delovno aktivnega prebivalstva se preživlja s kmetijstvom²¹. Proizvodnja sestoji predvsem iz predelave surovin in proizvodnje za domači trg. Izkopavanje diamantov ostaja glavni vir dohodkov v tuji valuti in predstavlja skoraj pol celotnega izvoza države. Sierra Leone poleg diamantov izvažata tudi rutil, kakav, kavo in ribe, uvažata pa predvsem živila, stroje, opremo, gorivo in mazivo ter kemikalije. Tako izvoz kot uvoz dobrin sta se v obdobju zadnjih štirih let povečevala, ker pa je bila količina uvoza bistveno večja od količine izvoza, se je morala država vedno bolj zadolževati. V letu 2003 je zunanji dolg države znašal že več kot poldrugo milijardo ameriških dolarjev. Usoda gospodarstva je

²⁰ Za primerjavo naj navedem, da je v Sloveniji leta 2005 bruto družbeni proizvod znašal 35 milijard ameriških dolarjev, kar pomeni približno 21.600 ameriških dolarjev na prebivalca. Inflacija v Sloveniji je bila leta 2005 2,5 %. Uvoz Slovenije je v letu 2005 znašal 18,5 milijard, izvoz pa 19,6 milijard ameriških dolarjev. Zunanji dolg države je bil leta 2005 ocenjen na približno 19 milijard ameriških dolarjev (Slovenia – Economy, 2006).

²¹ Medtem ko v Sierra Leone največji delež k bruto družbenemu proizvodu prispeva kmetijstvo (53 %), je bil v Sloveniji leta 2005 ta delež le slabe 3 %, industrija v Sloveniji je prispevala 37 %, ostale storitve pa dobrih 60 % bruto družbenega proizvoda.

odvisna predvsem od ohranjanja miru v državi in stalne pomoči tujih držav, ki je nujna za izravnavo zunanjetrgovinskega primanjkljaja.

Po letu 2001 in koncu državljanske vojne je gospodarstvo nepričakovano oživel, saj je bila v obdobju prvih treh let po vojni povprečna gospodarska rast 15 odstotna. Rast je predvsem posledica regulacije vlade na področju rudnega bogastva, zlasti diamantov, ter rasti potrošnje zaradi mednarodne intervencije. Mednarodni denarni sklad je izvedel Program za zmanjševanje revščine in povečanje blaginje, ki je precej pomagal pri stabilizaciji gospodarske rasti. Nedavno povečanje politične stabilnosti je pripeljalo k oživitvi ekonomskih aktivnosti, na primer izkopavanja boksita, oživele pa so tudi investicije v turizem in izkopavanje zlata. Ne glede na to pa še vedno obstaja velika neskladnost med uradnimi ekonomskimi kazalci in realno možnostjo vsakodnevnega preživljanja prebivalcev.

3 DRŽAVLJANSKA VOJNA V SIERRA LEONE

Posamezne afriške vojne v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so se med seboj razlikovale, vendar pa so imele tudi nekaj skupnih značilnosti. Temeljni vzroki za vojne so bili šibkost vpletenih držav, korupcija ter visoka stopnja militarizacije, v nekaterih primerih celo popoln zlom teh držav. Vojne so vključevale različne akterje, ki so se bojevali za različne in pogosto spreminjajoče se ekonomske ter politične motive. Vse so imele resne regionalne razsežnosti in posledice na celotno regijo ter bile izredne v smislu uporabe krutih tehnik (množični umori, etnična čiščenja, amputacije, stradanje, prisilno delo, posilstva) (Porteous, 2004).

Na možnost izbruha državljanske vojne najbolj vpliva ekonomski faktor, ki zajema stopnjo dohodka posamezne države, hitrost njene gospodarske rasti ter samo strukturo. Če je država revna in se sooča z gospodarsko recesijo ter je odvisna od izvoza naravnih bogastev, potem obstaja velika možnost, da bo prej ali slej v njej prišlo do državljanske vojne (Collier, 2004). Običajno pa ekonomski razlogi za izbruh vojne sami po sebi niso dovolj. Vojne se pogosto razvijejo zaradi prepletanja več dejavnikov. Naj omenim, da so lahko tudi posledica zgodovinske preteklosti, družbenih razlik, političnih motivov ter demografskih dejavnikov.

V primeru vojne v Sierra Leone sta imela pomembno vlogo tudi zgodovinsko ozadje in demografski dejavniki. Dogodki iz preteklosti so bili povezani s političnimi motivi. Pred

izbruhom vojne večina prebivalstva ni bila zadovoljna z vladajočo elito in enostrankarskim sistemom ter je želela spremembo oblasti in vpeljavo demokratičnega sistema. Oblast je naravna bogastva izkoriščala predvsem sebi v prid in ni zadovoljila življenjskih potreb prebivalstva, poleg tega pa je večinoma obvladovala le glavno mesto z okolico. Zdravstvo je bilo v slabem stanju, zdravstvenih storitev si prebivalstvo zaradi finančnih nezmožnosti ni moglo privoščiti. Izobraževanje je bilo revnemu prebivalstvu nedostopno, možnosti za zaposlitev je bilo malo. Naj omenim, da v Sierra Leone večino prebivalstva predstavljajo mladi, ti pa se ob pomanjkanju možnosti za zaposlitev ali izobraževanje, kar bi zapolnilo njihov čas, pogosto pridružijo tolpom in uporniškim skupinam. Po mnenju Cincotte in Engelmana (Prebilič, 2006: 26 – 27) imajo demografski dejavniki velik vpliv na izbruh državljanske vojne. Med te uvrščata predvsem starostno in spolno kategorijo prebivalstva, prehitro urbanizacijo, zagotovitev obdelovalnih površin in pitne vode ter razširjenost aidsa. V državah, kjer je veliko mladega in brezposelnega prebivalstva, ki teži po zaslužku in samostojnosti, obstaja večja verjetnost izbruha vojne. S tem je povezano tudi naraščanje števila urbanega prebivalstva. Več kot se prebivalcev zgrinja v mesta, večja je brezposelnost in slabšajo se življenjske razmere (primanjkuje življenjskega prostora oziroma prostora za obdelovalne površine in primanjkuje življenjsko pomembnih naravnih virov – vode in hrane), kar posledično prav tako vpliva na izbruh vojne.

Na afriški celini se vojne pogosto razširijo v sosednje države, vzroki za širjenje vojn pa so lahko različni. De Waal (2004: 16 – 18) navaja naslednje razloge za širjenje vojn iz ene države na sosednje:

- a) Afriške meje so večinoma novejšje in umetne, poleg tega pa so tudi porozne. Čez take meje je relativno enostavno tihotapiti orožje, ljudi in druge dobrine iz ene v drugo državo. Uporniki, ki živijo ob meji, lahko prenesejo nemir v sosednjo državo. Tudi mobilizacijo lažje izvedejo med pripadniki iste etnične skupine, ki živijo na drugi strani meje.
- b) Nekatere države ne morejo izvajati nadzora v oddaljenih regijah, zato se lahko tam uporniška vojska nekaznovano utabori.
- c) Uporniki, ki imajo za cilj nadzor nad gospodarskimi viri, pripravo varnega pribežališča ter postavitve prijateljske vlade na oblast, vidijo koristi v tem, da vojno prenesejo v sosednjo državo.
- d) Primer uspešnega udara v eni državi lahko upornike spodbudi k enakemu dejanju v sosednji državi.

- e) V primeru nujenja podpore in zatočišča upornikom na ozemlju druge države, lahko druga država stori enako.

Zaradi večine navedenih razlogov se je vojna iz Liberije razširila tudi v Sierra Leone, predvsem zaradi poroznosti mej, ki so bile slabo nadzorovane, kar je omogočilo vdor upornikov v državo, ter zaradi obstoja naravnih bogastev. Poleg tega pa je obstajala težnja po zamenjavi oblasti, ki bi izboljšala življenjske razmere v državi, omogočila večji dostop do izobraževanja in povečala možnosti mladih za zaposlitev. Želja po prevzemu oblasti se je med državljansko vojno izkazala predvsem kot težnja po nadzoru naravnih bogastev v državi in upravljanju z njimi.

3.1 Vzroki za začetek vojne

Vojna se je začela 23. marca 1991, ko je okoli sto borcev, ki so prebegnili iz Liberije, kjer je divjala vojna, ter skupina plačancev iz Burkine Faso, vdrlo na vzhod države v okrožje Kailahun. Nekaj dni kasneje je skupina upornikov prečkala reko Mano, ki leži na meji z Liberijo, in vdrla na jugovzhodni del države v okrožje Pujehun. Odgovornost za vdor je kasneje, aprila, prevzela Revolucionarna združena fronta (RUF), ki jo je vodil bivši deseter sierraleonske vojske in profesionalni fotograf Foday Sankoh. RUF je izrazila nenatančen program bojevanja proti vladnim uradnikom v Freetownu ter njihovim partnerjem, ki so plenili državne vire (Hirsch, 2001: 31). Sankoh je izrazil namen strmoglavljenja podkupljene vladajoče stranke APC, obuditev večstrankarske demokracije in konec izkoriščanja (Lord, 2000a).

V času izbruha državljanske vojne je bila Sierra Leone ekonomsko in politično na robu propada. Štiriindvajsetletno manipuliranje in slabo vladanje Siaka Stevensa ter njegovega naslednika Josepha Momoha je državo pustilo močno odvisno od zunanje pomoči in posojil (Lord, 2000a). Povečala se je tudi družbenoekonomska neenakost med urbano elito ter siromašno, nezaposleno mladino iz podeželja, ki je imela omejen dostop do izobraževanja in zaposlitve. Množica nezadovoljne mladine iz podeželja, ki je kasneje tvorila jedro RUF, je videla vojno kot priložnost za plenjenje, izkopavanje diamantov ter zamenjavo vladajočega razreda v Freetownu.

Prvotna skrb upornikov RUF je bil nadzor diamantnih polj ter dobiček od prodaje diamantov na črnem trgu. Oblast in tisti, ki so imeli nadzor nad rudniki v preteklosti, niso dovolili, da bi iztržki od prodaje diamantov dosegli širše prebivalstvo. Ker se je RUF zadrževala okoli diamantnih polj, je večina prišla do zaključka, da je prišlo do vojne le zaradi diamantov. Vendar pa RUF nikoli ni opustila težnje po prevzemu politične oblasti, državna bogastva – diamanti – pa so ji le pomagala pri prizadevanju za ta cilj (Bundu, 2001: 20).

Začetek vojne v Sierra Leone je bil povezan tudi z ambicijami Charlesa Taylorja²², 'gospodarja vojne' v sosednji Liberiji, in ne le z ideologijo upornikov RUF o izboljšanju stanja v državi. Leta 1990 je Gospodarska skupnost zahodnoafriških držav (ECOWAS) zbrala sile za ohranjanje miru (ECOMOG)²³, v kateri sta bili tudi dve četi vojakov iz Sierra Leone, ter onemogočila Taylorju zavzeti liberijsko glavno mesto, Monrovijo. Taylor je v radijskem prenosu zagrozil Sierra Leone, da bo tudi ona občutila grozote vojne. Kmalu se je Taylor začel zanimati za bogata najdišča diamantov ob meji, v Sierra Leone. RUF je postala le instrument Taylorjevega maščevanja in pohlepa (Lallemant, 2002). Uporniki RUF in kasnejše vlade so prodajali diamante, da bi z zaslužki financirali vojno. Z njimi so kupovali orožje, plačevali bojovnike in najemali plačance. Nekaj najintenzivnejših spopadov je potekalo prav glede nadzora nad najdišči, ta pa nikoli ni bil popoln in večina najdišč je ostala v zasebni lasti.

Odnos med Sankohom in Taylorjem je utrdila trgovina z diamanti in orožjem. Po mnenju Adebaja (2002: 82) je imel Taylor tri glavne motive za podporo upornikov RUF. Želel je vsiliti umik Sierra Leone iz ECOMOG, pomagati pri namestitvi svojih zaveznikov RUF na oblast v Freetownu ter pridobiti dobiček od trgovanja z diamanti v Sierra Leone.

Vojna v Sierra Leone je torej kazalec povezanosti med dolgotrajno krivičnostjo, ki se kaže v roparskem in nasledstvenem vladajočem režimu, ter med željo po nadzoru nad strateškimi naravnimi bogastvi v regiji, kot sta zlato in diamanti. Prav tako je tudi kazalec prepletanja mednarodnih, regionalnih in lokalnih spodbud za oblikovanje in ohranitev vojne (Mitchell, 2005: 4). Prvotni razlog za izbruh vojne se lahko z njenim nadaljevanjem tudi spremeni. V

²² Charles Taylor je bil na čelu Nacionalne patriotske fronte Liberije (NPFL). Upornike je podpiral z namenom, da bi oslabil ECOMOG in dosegel svoje cilje v Liberiji. 19. julija 1997 je bil izvoljen za predsednika Liberije.

²³ Gre za vojaško opazovalno skupino organizacije ECOWAS, ki jo je namestila, da bi po izbruhu državljanske vojne v Liberiji, obnovila red in mir ter vzpostavila minimalno okolje, v katerem bodo pripadniki humanitarnih organizacij lahko opravljali svoje delo (Prebilič, 2005: 152).

Sierra Leone so uporniki sprva želeli priti na oblast, kasneje pa so se želeli okoriščati z naravnimi bogastvi.

Slika 3. 1: Izkopavanje diamantov

Vir: USMTA Inc. 2004.

3. 2 Vzroki za dolgotrajnost vojne in vloga diamantov

Na dolgotrajnost državljanske vojne v Sierra Leone so vplivali predvsem dejavniki, ki jih lahko razdelimo na tri soodvisne ravni. Na prvi ravni so imeli velik vpliv notranji dejavniki. Med te štejemo dobiček od diamantov, brutalno divjanje upornikov RUF ter nesposobnost uspešnega vojaškega in civilnega vladanja v Freetownu, da bi se na vojaški način uprlo gverilskemu bojevanju. Na drugi ravni so vplivali regionalni dejavniki, kjer je potrebno omeniti, da je prihajalo do delitev znotraj ECOWAS-a, saj je prihajalo do nasprotovanja zaradi nigerijskih teženj po hegemoniji. Na tej ravni moram poudariti, da je kar nekaj držav iz regije nudilo podporo upornikom RUF. Na tretji ravni pa so zunanji dejavniki, kamor lahko umestimo pomanjkanje zunanje podpore in skrbi za Sierra Leone. Državo so nekatere članice Varnostnega sveta Združenih narodov (VS ZN) dojemale kot strateško nepomembno, z izjemo Velike Britanije, njene bivše kolonialistke (Adebajo, 2002: 80).

Razlogi za pomanjkanje zunanje podpore, predvsem podpore razvitih držav, so lahko različni. Večina razvitih držav je zaradi novih oblik ogrožanja varnosti ukinila obvezniški sistem popolnjevanja vojske in uvedla poklicni sistem popolnjevanja, kar je vodilo k zmanjšanju

številčnosti pripadnikov oboroženih sil. Tako so imele na razpolago manj vojakov, ki bi se lahko vključili v mirovne misije na afriški celini, poleg tega pa večina teh držav ni imela posebej oblikovanih enot za ohranjanje miru. Na pripravljenost posredovanja razvitih držav je vplival še en dejavnik, slabe izkušnje iz preteklosti, predvsem v primeru posredovanja v Somaliji, Ruandi in nekdanji Jugoslaviji.

Ob pomanjkanju zunanje podpore vladi Sierra Leone, še zlasti v prvi fazi vojne, pa so precejšnjo podporo nekaterih afriških držav prejemale uporniki RUF. V večini primerov je šlo predvsem za vojaško podporo Liberije, Libije, Slonokoščene obale in Burkine Faso. Te države so upornikom pomagale predvsem pri usposabljanju, zagotavljale so jim opremo in orožje, nekatere pa so prispevale tudi svoje vojake. Pri tem je imela največjo vlogo Liberija in po letu 1997 njen predsednik Taylor, pri čemer mu je v veliki meri pomagal dobiček od prodaje sierraleonskih diamantov.

Diamanti so bili poglavitni faktor bojnikov vojne na drugi strani meje, ki je zajela tudi Sierra Leone (Hirsch, 2001: 25). Regija Kono na vzhodu države ima veliko manjših naplavin z diamanti in je lahko dostopna vsakemu, ki pride tja z lopato in sitom. Izkopavanje diamantov je upornikom služilo kot vir, s katerim so lahko financirali vojno, poleg tega pa jim je nudilo možnost zasebnega dobička. Po mnenju Collierja in Hoefflerja (Anyanwu, 2004: 2) je obstoj naravnih bogastev in možnost njihovega plenjenja lahko motiv za upor ali pa olajševalni dejavnik države. Morda bi bilo drugače, če Sierra Leone ne bi imela toliko naravnih bogastev. Morda se v tem primeru vojna ne bi razširila v Sierra Leone, saj uporniki v njej ne bi videli možnosti dobička. Poleg tega vojne ne bi mogli financirati in tako ta ne bi bila dolgotrajna. Torej lahko poudarim, da je na izbruh državljanske vojne in njeno dolgotrajnost vplival predvsem obstoj naravnih bogastev v državi.

Sierraleonski diamanti so financirali uporniška gibanja Sankoha in Taylorja. Tisti, ki so se hoteli izogniti plačevanju davka vladi za legalen izvoz diamantov, so za tihotapljenje diamantov lahko izkoristili porozno mejo z Liberijo. Po nekaterih podatkih (Hirsch, 2001: 26) naj bi Sierra Leone sredi devetdesetih let proizvedla količino diamantov v vrednosti do 450 milijonov ameriških dolarjev, ki so bili pretihotapljeni v Liberijo in Slonokoščeno obalo. Velika verjetnost je, da je manj kot 10 % teh diamantov prešlo po uradnih poteh urada za pridelavo zlata in diamantov (GGDO). Urad je pobiral 3 % davek na ocenjeno vrednost.

Zaradi velikega števila tihotapljenja so bili vladni dohodki od legalne trgovine z diamanti v letu 1990 zanemarljivi.

Poleg naravnih bogastev ne smemo zanemariti ostalih dejavnikov, še posebej vloge mednarodne skupnosti, ki je vplivala na potek državljanske vojne. V naslednjih poglavjih bom preučila, kakšna je bila njena vloga, in skušala ugotoviti, ali je to vplivalo na dolgotrajnost državljanske vojne.

4 POTEK VOJNE IN PROCES VZPOSTAVLJANJA MIRU

Državljska vojna v Sierra Leone se je začela z vdorom upornikov na vzhodni del države. Kot posledica prizadevanj različnih akterjev za vzpostavitev miru in varnosti v državi so bili med državljansko vojno sprejeti trije mirovni sporazumi. Prvi je bil podpisan v Abidžanu leta 1996, drugi leta 1997 v Conakry-ju, tretji pa leta 1999 v Lomeju. Zaradi neupoštevanja določil posameznih mirovni sporazumov se je vojna nadaljevala in končala šele januarja 2002. Na podlagi teh sporazumov bom državljansko vojno v Sierra Leone razdelila na tri faze. V prvi fazi bom obravnavala dogajanja do konca leta 1996 in prizadevanja za vzpostavitev miru. Preučila bom mirovni sporazum, ki je bil v tistem času sprejet, ter poiskala razloge za neuspeh mirovni prizadevanj, ki so vodila v nadaljevanje državljanske vojne. V drugi fazi bom obravnavala dogajanja do leta 1999 ter preučila sporazum v Conakry-ju. Ker se je v tistem obdobju v državljansko vojno aktivneje vmešala ECOMOG, bom preučila njeno vlogo pri procesu vzpostavljanja miru in vlogo Nigerije v njej. Preučila bom tudi prednosti in slabosti njenega posredovanja, ki so vplivale na nadaljnja dogajanja v državi, ta pa na nadaljevanje vojne. Obravnavala bom tudi vlogo opazovalne misije UNOMSIL, ki je bila vzpostavljena leta 1998, ter opredelila njeno sodelovanje z ECOMOG. V tretji fazi bom obravnavala dogajanja, ki so vodila k podpisu mirovnega sporazuma v Lomeju, in preučila posredovanje Združenih narodov. Skušala bom poiskati vzroke za uspešnost oziroma neuspešnost opazovalne misije UNOMSIL in mirovne misije UNAMSIL ter preučila dogajanja, ki so vodila k razglasitvi miru.

4.1 Prva faza vojne (1991 – 1997)

4.1.1 Vdor upornikov RUF

Pripadniki RUF so bili sierraleonski borci, ki so se skupaj s člani stranke NPFL urili za vojaško in gverilsko bojevanje v Libiji in Burkini Faso. Na začetku državljanske vojne jih je bilo približno 300, skupaj s 'posebnimi enotami' Taylorjeve NPFL ter plačanci iz Burkine Faso. Njihova taktika bojevanja je bila podobna taktiki upornikov v vojni v Liberiji. Poveljniki RUF so ujetnike silili k ubijanju in pohabljanju uradnikov, starešin iz skupnosti ter družinskih članov. Tako so jim preprečili nadaljnji sprejem nazaj v njihove skupnosti in družine. Nekaterim so celo vrezali črke 'RUF' na prsni koš in jih tako zaznamovali (Lord, 2000a). Uporaba nasilja upornikov je bila namerna. Ljudem so sekali ude ter jih nato krvaveče pošiljali na območja vladnega nadzora, kot v opozorilo drugim, naj ne podpirajo vlade (Doyle, 1999). Razvidno je, da so uporniki v veliki meri uporabljali elemente psihološkega bojevanja, s katerimi so želeli vplivati na mnenje in moralo prebivalstva, pri čemer niso izbirali sredstev. V psihološkem bojevanju so sicer dovoljena vsa sredstva, s katerimi se lahko vpliva na nasprotnika in njegovo voljo do bojevanja, vendar pa pogosto prihaja do zlorab. Uporniki so s svojimi dejanji kršili človekove pravice ter temeljna načela mednarodnega vojnega in humanitarnega prava.

Uporniki RUF so z gverilskim bojevanjem proti vladi ter z ustrahovanjem in plenjenjem podeželja začeli marca 1991. Želeli so ovreči enostrankarski sistem predsednika Momoha. Ker jih SLA ni uspela ustaviti, so uporniki do julija 1991 utrdili svoje položaje na podeželju in pridobili nadzor nad okrožjem Kailahun (slika 4. 1. 1), kjer so si utrdili poveljstvo za nadaljnje operacije. Pod pritiskom upornikov je Momoh avgusta 1991 izvedel referendum za spremembo ustave, na katerem je večina izglasovala uveljavitev večstrankarskega sistema. Ker so bili pripadniki SLA večinoma slabo usposobljeni in opremljeni ter nezadovoljni s predsednikom Momohom,²⁴ so aprila 1992 izvedli državni udar. Oblast je prevzel vojaški režim, nacionalni vladajoči svet (NPRC), pod vodstvom Valentina Strasserja²⁵.

²⁴ Poleg tega pa niso prejeli plače za pretekle tri mesece (Gberie, 2000).

²⁵ Sedemindvajsetletni stotnik Valentine Strasser je bil nekdanji vojak ECOMOG-a v Liberiji (Adebajo, 2002: 84).

Slika 4. 1. 1: Okrožja v Sierra Leone

Vir: Florquin in Berman, 2005: 368.

Oktobra 1992 je RUF močno ogrožala okrožje Kono in za nekaj časa prevzela tudi nadzor nad njim. S pomočjo nigerijskih enot je bilo okrožje Kono januarja 1993 spet pod nadzorom vlade. Strasser je decembra 1993 pozval k prekinitvi ognja, ta premor pa so uporniki izkoristili za spremembo svoje taktike. Opustili so sistem večjih oporišč in si začeli sproti utrjevati tabore. Razdelili so se v majhne skupine za posebne naloge, postavljali zasede na cestnih povezavah z glavnim mestom ter pričeli napadati in ugrabljati civilno prebivalstvo. Po letu 1993 je prihajalo do številnih ugrabitev talcev, kar je naznanilo nov trend vodenja vojne v Sierra Leone (Hirsch, 2001: 36).

Med državljansko vojno se je RUF preobrazila iz majhne in slabo oborožene skupine v veliko, zelo mobilno in uničujočo silo²⁶. Operativno je bila razdeljena v šest bataljonov, ki so delovali iz skritih taborov, strateško pa je bila odvisna od zunanje podpore iz Libije, Gvineje in Liberije. Sčasoma si je lahko ustvarila videz civilne administracije na nekaterih območjih pod njenim nadzorom, vendar je kljub temu ostala prisilna vojaška organizacija. Nekateri so se pridružili prostovoljno, drugi pa so bili v to prisiljeni. Večina slednjih je imela drugačne

²⁶ Organiziranost upornikov in njihovo število natančno ni znano. Po nekaterih podatkih (Lord, 2000a) jih je bilo največ 20.000. V različnih fazah vojne jih je po nekaterih podatkih (Florquin in Berman, 2005: 369) sodelovalo preko 24.000.

naloge od bojevanja. Nekateri so upornikom nudili oskrbo s hrano, drugi so izkopavali diamante in nosili opremo. Ženske so služile kot 'žene'²⁷ upornikom (Lord, 2000a). Ženske in dekleta, ki so se RUF pridružile prostovoljno ali pa so jih ugrabili, so vzbudile najmanj zanimanja s strani javnosti. Njihovo število naj bi se gibalo okoli 10.000, od tega naj bi jih bilo kar 9.500 ugrabljenih iz podeželja, ostale pa so bile večinoma darilo sorodnikov. Uporniki so v svoje vojaške enote vključili vsaj 4.500, po nekaterih podatkih pa celo do 10.000 dečkov, mlajših od šestnajst let (Mihovilović, 2000). Starše so jim navadno umorili in jih prepričali, da so zdaj oni njihovi starši ter jih morajo ubogati. Pred začetkom spopadov so jih omamili, najpogosteje s kokainom, ter jih prisilili v napad na njihovo lastno vas. Nekaterim so celo v senca vrezali rane ter jih posuli s kokainom in smodnikom, da bi jih tako še bolj navezali nase. Mamila so tihotapili preko meje z Liberijo, kupovali pa predvsem z denarjem od prodanih diamantov.

Januarja 1994 je Strasser pozval prebivalstvo, naj se pridruži SLA, ki je tako povečala število svojih pripadnikov na 15.000. Med novimi pripadniki je bilo veliko število otrok²⁸, nekateri so bili stari komaj 12 let (Cronology, 2000). Nova, številčnejša SLA, s katero je sodelovala tudi milica Kamajorjev²⁹, je bila v celoti slabo opremljena za bojevanje proti upornikom, poleg tega pa so bili slabo oboroženi. Nekateri so se v želji po zaslužku pridružili upornikom in si tako pridobili naziv 'sobels' (*soldiers by day, rebels by night*), ki pomeni 'čez dan vojaki, ponoči uporniki'. Po številnih napadih upornikov so bile konec leta 1994 nigerijske enote že nameščene v Freetownu in v begunskem taborišču blizu mesta Bo, da bi Strasserju pomagale končati vojno³⁰.

Novembra 1994 je Strasser zaprosil generalnega sekretarja ZN za podporo pri pogajanjih z uporniki. Kot odgovor na prošnjo je generalni sekretar ZN decembra 1994 v Sierra Leone

²⁷ Njihova osnovna naloga je bila opravljati gospodinjska dela in nuditi spolne usluge.

²⁸ Združeni narodi so ocenili, da naj bi bila v vojski kar četrtina otrok starih manj kot 18 let (Shah, 2001). Zaradi velikega števila 'otrok vojakov', ki so bili mobilizirani v različnih spopadih po celem svetu, je mednarodna skupnost sprejela številne ukrepe. Po mednarodnih določilih je 'otrok bojevnika' vsak, ki še ni dopolnil 18 let in je član rednih oboroženih ali paravojaških enot, kamor sodijo tudi tisti, ki jih imajo te enote za opravljanje drugih dolžnosti, ki ne vključujejo nošenja orožja in ubijanja.

²⁹ Kamajorji so bili skupina plemenskih lovcev iz okrožja Kailahun, ki so branili svoje plemenske skupnosti, prvotno pred SLA, kasneje pa pred uporniki RUF. Njihov vodja je bil upokojeni vojaški oficir Samuel Hinga Norman. Skupaj z ostalimi skupinami plemenskih lovcev iz ostalih okrožij države, so v boju proti upornikom tvorili civilne obrambne sile, ki jih je bilo po nekaterih podatkih 37.000. Vir financiranja in podpore jim je nudilo zasebno varnostno podjetje Sandline International (Florquin in Berman, 2005: 370 – 371).

³⁰ Leta 1994 sta vladi Sierra Leone in Nigerije podpisali obrambni pakt, ki je razširil mandat ECOMOG ter s tem razširil območje delovanja iz Liberije v Sierra Leone. Poveljstvo ECOMOG je bilo iz Monrovijskega prestavljeno v Freetown.

poslal raziskovalno misijo, ki je ugotavljala stanje v državi in opazila poslabšanje razmer. Približno 10 % sierraleonskega prebivalstva je bilo beguncev in 30 % notranje razseljenih oseb. Pomembna infrastruktura v državi je bila uničena in večina državnega proračuna je bila porabljena za vojno. Na podlagi teh poročil je generalni sekretar ZN v Sierra Leone poslal posebnega odposlanca, Etiopijca Dinko. Ta si je skupaj z OAU³¹ in ECOWAS prizadeval za zamenjavo vladajočega vojaškega režima z novim, demokratičnim, ki bi izboljšal stanje v državi, končal vojno in omogočil prebivalstvu, da se vrne v svoje domove.

Januarja 1995 je RUF napadla mesto Kambija, ki leži na severozahodu države, ob meji z Gvinejo, ter dosegla predmestje Freetowna. Spopadi so se razširili na jug in vzhod države, gospodarstvo je bilo na robu propada. Uporniki so napadli tudi dva rudnika na jugozahodu, Sierromco Aluminium in Sierra Rutile. Zajeli so nekaj talcev, izpraznili sef ter pobrali denar in zdravila. Po nekaterih virih (Hirsch, 2001: 37) je ugrabitev talcev vzbudila mednarodno pozornost, saj so ZN, OAU in Commonwealth vložili prošnjo za njihovo izpustitev.

Po številnih napadih upornikov v letu 1995, ki jih je vladajoči vojaški režim uspel odvrniti³², je januarja 1996 prišlo do zamenjave vlade. Strasserja je na položaju zamenjal njegov namestnik ter načelnik obrambnega štaba, Julius Maada Bio. Prebivalstvo je začelo protestirati na ulicah in zahtevalo demokratične volitve. Tako je zaradi močnega pritiska prebivalstva in posebnega odposlanca Dinke, Bio napovedal volitve za februar 1996. Uporniki RUF in njihov vodja Sankoh niso želeli izpeljave volitev. Z namenom, da bi prebivalce odvrnili od oddaje volilnega lističa, so jih začeli pohabljeni in jim sekati ude. Konec februarja je Bio po radijski zvezi prepričal Sankoha v začetek dialoga. Sredi marca je Sankoh prvič po petih letih zapustil Sierra Leone. Sestala sta se 25. marca v glavnem mestu Slonokoščene obale, Yamoussoukru, kjer sta dosegla skupen dogovor o prekinitvi ognja, kar je humanitarnim delavcem omogočilo dostavo pomoči na območja, ki so bila pod nadzorom upornikov. V tistem času, 15. marca 1996, je bil v drugem krogu predsedniških volitev Ahmad Tejan Kabbah iz stranke SLPP izvoljen za predsednika države. Sankoh je na pogovorih z Bio pristal, da bo pogajanja nadaljeval tudi s Kabbahom. Po mnenju Hirscha (2001: 117) je šlo za odločilen korak naprej, saj je Sankoh v preteklosti zavračal pogajanja s katerokoli vlado, ker so bile vse odgovorne za plenjenje državnih virov.

³¹ Organizacija afriške enotnosti (OAU – Organisation of African Unity).

³² Strasserju so pri tem pomagali Executive Outcomes, zasebno južnoafriško varnostno podjetje, ki je nudilo pomoč pri usposabljanju pripadnikov SLA ter jim zagotovilo logistično podporo (Adebajo, 2002: 84).

4. 1. 2 Pogajanja in mirovni sporazum v Abidžanu

Kabbah in Sankoh sta se prvič sestala 23. aprila 1996 v Yamoussoukru. Na pogajanjih sta vlado vodila odvetnika general Solomon Berewa in Desmond Luke, RUF pa Fayia Musa in Ibrahim Dean Jalloh³³ (Hirsch, 2001: 51). Obe strani sta dvomili o medsebojnih motivih. RUF je menila, da je bila vlada preveč uradna, ta pa je menila, da so uporniki izkoriščali pogajanja za pridobitev časa. Ker so Sankohu namignili, da bo nezadovoljstvo SLA pripeljalo do državnega udara, se ni čutil dolžnega privoliti v kakršnekoli dogovore. Poleg tega pa RUF ni bila prepričana, kako jo bo sprejela širša javnost. Kljub različnim stališčem sta se obe strani dogovorili o prekinitvi ognja in ustanovitvi delovnih skupin. Te so se maja 1996 sestale v Abidžanu v Slonokoščeni obali in začele pripravljati osnutek mirovnega sporazuma.

Zunanji minister Slonokoščene obale se je trudil, da bi obe strani pritegnil k skupnemu dogovoru. Strani sta se strinjali glede šestindvajsetih točk od skupaj osemindvajsetih. Vlada se ni strinjala z zahtevo RUF po umiku tujih sil³⁴ iz države, saj bi tako vladne sile postale izjemno ranljive ob morebitnem napadu upornikov. Prav tako vlada ni želela za podpredsednika³⁵ imenovati Sankoha, kar naj bi mu obljubil Bio, saj bi Sankoh lahko ta položaj izkoristil, izvedel državni udar in postal predsednik (Hirsch, 2001: 52). Ker strani nista uspeli doseči soglasja, so bila pogajanja 28. maja 1996 prekinjena.

Ob nadaljevanju spopadov med uporniki RUF in SLA je bila RUF v vedno slabšem položaju in na robu poraza, poleg tega pa je utrpela tudi veliko število žrtev. Na podlagi teh okoliščin se je Sankoh, kljub predhodnim nestrinjanjem, odločil podpisati mirovni sporazum.

Mirovni sporazum (*Abidjan Peace Agreement*) med vlado in RUF je bil podpisan 30. novembra 1996 v Abidžanu in obsega osemindvajset členov. Obe strani sta se dogovorili o takojšnjem prenehanju spopadov (člen 1) in o ustanovitvi komisije za utrjevanje miru (CCP), ki je nadzirala izvrševanje odločb, zapisanih v sporazumu (člen 3). Člani komisije³⁶ so bili tako predstavniki vlade kot predstavniki RUF. Komisija je lahko dajala priporočila o preoblikovanju vojske. Novim oboroženim silam se je lahko pridružil vsak pripadnik RUF, ki

³³ Musa in Jalloh sta pred vojno poučevala na šoli, dokler ju leta 1990 niso ugrabili uporniki in sta se pridružila RUF.

³⁴ Executive Outcomes in enot nigerijske vojske za usposabljanje (Nigerian army Training Team).

³⁵ Tudi ustava iz leta 1991 ni dopuščala dodelitev statusa podpredsednika nekomu, ki ni sodeloval pri volitvah.

³⁶ Skupaj je bilo predvidenih osem članov komisije, po štirje iz vsake strani (Hirsch, 2001: 54).

je to želel. Sporazum je predvideval tudi zmanjšanje obsega vojske. Poleg tega sta obe strani določili začetek procesa razorožitve in demobilizacije pod nadzorom odbora za razorožitev in demobilizacijo. Njegove naloge so bile poleg nadziranja tudi določitev posameznih območij oziroma kampov za izvajanje procesa. V enajstem členu so določili vzpostavitev nevtralne skupine za opazovanje (NMG). Pet tednov po vzpostavitvi te skupine so se morale tuje sile iz države umakniti. V sporazumu je bilo predvideno tudi preoblikovanje RUF v politično stranko in zagotovitev splošne amnestije njenim pripadnikom za storjene vojne zločine. Sporazum je predvideval tudi volilno reformo in reformo sodstva ter predvideval zagotovitev zaščite človekovih pravic. Podeželskemu prebivalstvu bi omogočili vrnitev v vsakdanje življenje, vsem prebivalcem pa dostop do zdravstvene oskrbe, pitne vode, izobraževanja in večjega števila delovnih mest. Moralni poroki sporazuma so bili vlada Slonokoščene obale, ZN, OAU in Commonwealth (The Abidjan Accord, 1996). Dejstvo, da je bila vlada Slonokoščene obale³⁷ edini zahodnoafriški porok temu sporazumu (in ne ECOWAS), je znova obudilo rivalstvo med Nigerijo in Slonokoščeno obalo za prevlado v regiji (Adebajo, 2002: 86).

Kmalu po podpisu mirovnega sporazuma v Abidžanu je bilo jasno, da sporazum ne bo prispeval k vzpostavitvi miru in varnosti v državi. Sankoh in uporniki se niso želeli sestati z odborom za razorožitev in demobilizacijo, saj so menili, da vlada ni spoštovala prekinitve ognja.

V tej fazi državljanske vojne v Sierra Leone ni bilo opaziti aktivnejše vloge mednarodne skupnosti, z izjemo nigerijskih enot, ki so po letu 1994 vladi in SLA nudile podporo v okviru razširjenega mandata misije ECOMOG v Liberiji. Vojna v sosednji Liberiji je bila delni razlog za to, da je vojna v Sierra Leone pritegnila malo pozornosti mednarodne skupnosti. Šele po prvih treh letih trajanja vojne so bili ZN obveščeni o dogajanju v državi, ko so tja poslali raziskovalno misijo. Kljub poročilu te misije o slabem stanju v državi, se niso aktivneje vključili v dogajanje. Morda so bili prepričani, da bo novo izvoljena demokratična vlada lahko zatrla spopade, izboljšala stanje v državi ter vzpostavila mir in varnost.

³⁷ Podpis sporazuma je bil za zunanjega ministra Slonokoščene obale, Amara Essyja, osebna zmaga, saj si je dolgo prizadeval, da bi obe strani spravil do pogajanj.

4.2 Druga faza vojne (1997 – 1999)

Januarja 1997 je predsednik Kabbah zaradi pritiska mednarodnega denarnega sklada (IMF³⁸) glede omejitve stroškov, umaknil tuje sile, Executive Outcomes, iz Sierra Leone. Zaradi nevarnosti državnega udara je marca 1997 z Nigerijo obnovil obrambni pakt in v Freetown je prispelo 900 nigerijskih vojakov. 25. maja 1997 je skupina nezadovoljnih pripadnikov SLA pod vodstvom desetnika Johna Gborija napadla nigerijske vojake, ki so varovali Kabbaha, in ga izgnala iz države. Kabbah se je zatekel v glavno mesto Gvineje, Conakry. Po izvedbi državnega udara so začeli po ulicah Freetowna tudi pleniti, moriti in izvajati zločine nad prebivalstvom, še zlasti nad ženskami. Iz glavnega zapora so izpustili na stotine zapornikov, med njimi tudi majorja Koromaha³⁹.

Vladajoči režim je začel oblikovati novoustanovljeni revolucionarni svet oboroženih sil (AFRC), pod vodstvom Koromaha. Pri oblikovanju novega režima so se mu pridružili izpuščeni zaporniki in uporniki RUF, ter so skupaj tvorili vojaško hunto (AFRC/RUF). Vojaška hunta je začasno prekinila spoštovanje sierraleonske ustave, prepovedala delovanje političnih strank in razpustila parlament (Hirsch, 2001: 120). Po upor je nadzirala Freetown in okolico, nigerijskim enotam pa je uspelo obdržati nadzor nad letališčem Lungi. Tako so uporniki RUF, po dolгих letih prizadevanj, uspeli priti na oblast v Sierra Leone.

Nasilni prevzem oblasti je končno 'zdramil' mednarodno skupnost, ki je po strmoglavljenju demokratičnega režima v Sierra Leone pozvala vojaško hunto k odstopu in si začela prizadevati za Kabbahovo vrnitev na oblast. Predstavniki ZN so se zavedli, da kriza v Sierra Leone dobiva regionalne razsežnosti. Velika Britanija se je aktivno vključila v iskanje politične, diplomatske in vojaške rešitve nastalih razmer ter kot stalna članica VS ZN, skušala vplivati na pozornost ZN. Generalni sekretar ZN je v Sierra Leone poslal posebnega odposlanca, Ugandijca Francisa Okela, da bi razumel dinamiko ECOWAS in spoznal njene načrte. Ameriška zunanja politika je bila glede vprašanj o Zahodni Afriki večinoma usmerjena k reševanju vojne v Liberiji in je menila, da je Sierra Leone predvsem odgovornost Velike Britanije.

³⁸ International Monetary Fund.

³⁹ Johnny Paul Koromah je bil zaprt, ker je že v letu 1996 poskušal izvesti državni udar (Douglas, 1999: 188).

30. maja 1997 so se na britanskem predstavništvu v Freetownu s Koromahom sestali štirje diplomati, ki so ga skušali prepričati, naj odstopi s položaja. Koromah je ponudbo zavrnil. Zaradi zaostrovanja razmer v Freetownu so pričeli z evakuacijo tujcev⁴⁰ iz mesta. Nekaj so jih prepeljali z britanskimi in belgijskimi čarterji, nekaj pa jih je odpeljala francoska fregata, ki je bila prej nameščena v Conakryju. Ameriško obrambno ministrstvo je v Freetown poslalo letalonosilko USS Kearsarge, ki je bila nameščena ob obali Konga. Šlo je za eno največjih enodnevnih evakuacij v mornariški zgodovini. Nigerijske enote so pričele 1. junija z napadom na upornike in s tem povzročile močan protinapad upornikov. Približno 14.000 pripadnikom AFRC so se v boju proti malo številčnim nigerijskim enotam⁴¹ pridružili tudi uporniki RUF (Malan, 2001). Nigerijske enote niso uspele premagati vojaške hunte, na kar je deloma vplivala tudi razdeljenost med članicami ECOWAS (Hirsch, 2001: 61).

Članice ECOWAS, še zlasti Gana in Slonokoščena obala, so bile nezadovoljne nad prevlado Nigerije v organizaciji, poleg tega pa so obsojale nigerijsko enostransko intervencijo. Kljub temu je imela Nigerija, s preko 100 milijoni prebivalcev in veliko vojsko, največje možnosti za sodelovanje pri zagotavljanju varnosti v Sierra Leone in v celotni regiji, medtem ko je imela Gana, z le osemnajstimi milijoni prebivalcev, manjšo, a dobro usposobljeno vojsko. Slonokoščena obala pa je raje sodelovala v politični vlogi, kot v vlogi vojaške sile v regiji.

Na letnem vrhunskem srečanju predsednikov držav članic OAU junija 1997 v mestu Harare v Zimbabveju je generalni sekretar ZN Kofi Annan pozval predsednike, da obsodijo državni udar. OAU je izjemoma odstopila od svojega stališča o nevmešavanju v notranje zadeve držav članic in pozvala ECOWAS, naj stori vse potrebno, da vojaška hunta odstopi, ter pomaga pri obnovitvi miru in varnosti v Sierra Leone. Poleg tega je pozvala Afriko in svet, naj ne priznajo vojaške hunte, in poudarila nujnost upoštevanja mirovnega sporazuma iz Abidžana (External Actors and their Impact on the Conflict, 2002 – 2006). Na podlagi tega srečanja so se zunanji ministri članic ECOWAS 27. junija sestali v Conakryju, da bi sprejeli načrt za odstop vojaške hunte. Sporazumeli se o tristopenjski rešitvi. Sprva bi skušali vojaško hunto prepričati z dialogom, če ne bi uspelo bi uvedli sankcije in kot zadnjo možno rešitev uporabili

⁴⁰ V tistem času je bilo v mestu približno 3.000 diplomatov, humanitarnih delavcev, misijonarjev in ostalih tujcev, med njimi tudi veliko število žensk in otrok.

⁴¹ Nigerijske enote so še vedno delovale pod okriljem ECOWAS. Prvotnim 900 nigerijskim vojakom se je konec maja 1997 pridružil še en nigerijski kontingent, ki je imel 700 vojakov. Čeprav pod okriljem ECOWAS, so nigerijske enote v tistem obdobju delovale predvsem enostransko.

vojaško silo. Ustanovili so odbor štirih⁴² (C-4), ki naj bi vzpostavil stik z vojaško hunto. V želji po diplomatski rešitvi so se C-4 18. julija v Abidžanu sestale s predstavnikom vojaške hunte, Pallom Banguro. Pogovori so bili prekinjeni, ko je Koromah po radiu objavil, da pred letom 2001 ne bo odstopil s položaja.

Mednarodna skupnost vojaški hunti ni hotela popustiti. Na vrhunskem srečanju 28. avgusta v Abudži so se predsedniki držav članic ECOWAS odločili o uveljavitvi sankcij⁴³ proti režimu vojaške hunte ter o razširitvi mandata enotam ECOMOG⁴⁴, ki bi nadzorovale izvajanje sankcij (Malan, 2001). Kabbah, ki je v tistem času deloval iz izgnanstva v Gvineji, je na srečanju izrazil željo po ponovni uveljavitvi mirovnega sporazuma iz Abidžana, ki je vključeval tudi razorožitev, in pozval članice ECOWAS, naj se same odločijo o možnosti uporabe vojaške sile. Na srečanju je bil prisoten tudi Charles Taylor⁴⁵, ki je želel C-4 razširiti v odbor petih (C-5⁴⁶), z novo članico, Liberijo. V tistem času so tudi v Washingtonu priznali, da je vojna v Sierra Leone začela vplivati na celotno regijo in da je šlo za koncept varnostne povezanosti med Sierra Leone in Liberijo. Rezultat tega je bil poziv Taylorju, naj prekine s podpiranjem upornikov RUF, če želi še naprej prejemati ameriško pomoč za razvoj gospodarstva. Velika Britanija se je osredotočila na sankcije ECOWAS proti vojaški hunti in pozvala VS ZN naj jih razširi.

Tako je VS ZN 8. oktobra 1997 sprejel resolucijo (VS 1132), ki je naložila embargo na orožje in ostalo vojaško opremo ter nafto. Za nadzor upoštevanja določil iz te resolucije je pooblastil enote ECOMOG.

4. 2. 1 Sporazum v Conakryju

Pod pritiskom prisotnosti enot ECOMOG je vojaška hunta poslala svoje predstavnike na pogajanja v Conakry. ECOWAS C-5 je vodil nigerijski zunanji minister Ikimi, predstavnike vojaške hunte pa Bangura in Collins. Rezultat njihovih pogajanj je bil 23. oktobra 1997 podpisan sporazum (*The Conakry Accord*).

⁴² Committee of Four. Članice C-4 so bile Nigerija, Slonokoščena obala, Gana in Gvineja.

⁴³ Sankcije so vključevale prepoved uvoza orožja, streliva in nafte v Sierra Leone (Hirsch, 2001: 63).

⁴⁴ Enot ECOMOG z razširjenem mandatom bi se imenoval ECOMOG II (Adebajo, 2002: 87).

⁴⁵ Taylor je bil 19. julija 1997 izvoljen za predsednika Liberije, kar je vplivalo na moralo vojaške hunte v Freetownu (Hirsch, 2001: 62).

⁴⁶ Committee of Five.

Sporazum je bil šestmesečni (od 23. oktobra 1997 do 22. aprila 1998) načrt ECOWAS za Sierro Leone. Šestmesečni načrt je zajemal sedem točk in bil oblikovan z namenom obnovitve demokratične vlade. V prvi točki je pozival k takojšnji prekinitvi vseh sovražnosti in vzpostavitvi opazovalnega mehanizma v okviru enot ECOMOG in vojaških opazovalcev ZN. Slednjih le z odobritvijo VS. Načrt je vključeval tudi razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo vseh udeležencev v spopadu ter pričetek izvajanja humanitarne pomoči. V četrti točki je bil predviden 1. december 1997 za začetek vračanja beguncev in razseljenih oseb. Peta točka je določala obnovitev režima demokratično izvoljene vlade Kabbaha najkasneje do 22. maja 1998 (The Conakry Accord, 1997).

Koromah se je z načrtom sprva strinjal, kasneje pa ponovno dejal, da želi vladati do leta 2001. Poleg tega je želel, da so njegove enote izključene iz procesa razorožitve in da izpustijo Sankoha iz zapora⁴⁷. Spopadi med nigerijskimi enotami in vojaško hunto so se nadaljevali v predmestju Freetowna. Na izrednem srečanju ECOWAS v glavnem mestu Toga, Lomeju, decembra 1997, je nekaj članic obsodilo nigerijske enostranske akcije, češ da so enote ECOMOG tam, da uveljavijo embargo, ne pa uporabljajo vojaško silo proti vojaški hunti.

Kljub obsodbam s strani članic ECOWAS je Kabbah pozval podjetje Sandline International⁴⁸ in predstavnike ECOMOG k izvedbi vojaške operacije, ki bi mu pomagala priti ponovno na oblast. Vojaška operacija se je začela ob koncu leta 1997. Vodilno vlogo v operaciji so imeli Kamajorji, ob podpori ECOMOG. Operacijo je sestavljalo pet faz. V prvi fazi naj bi z nadzorom notranjega cestnega omrežja osamili mesti Bo in Kenemo, v drugi fazi bi obkrožili večja mesta, v tretji bi začeli izvajati sočasne napade na upornike, v četrti bi izkoristili prednost nadzora pomembnejših točk in v peti fazi bi vrnil Kabbahovo vlado na oblast. Do konca januarja 1998 so vladne sile uspešno osamile vojaško hunto na območju Bo in Keneme, medtem ko se je izvajanje druge faze zavleklo, saj zahtevane pošiljke orožja še niso prispele (Douglas, 1999: 192). Kabbah je kasneje dejal, da gredo vse zasluge za povrnitev njegove oblasti nigerijskim enotam v okviru ECOMOG in ne podjetju Sandline International.

⁴⁷ Sankoh je bil aretiran marca 1997 ob prehodu nigerijske meje. Kljub priprtosti je uspel obdržati vodilni položaj upornikov RUF.

⁴⁸ Sandline International je bilo britansko zasebno varnostno podjetje (leta 2004 je prenehalo delovati), ki je nudilo vojaško pomoč pri vzpostavljanju miru v državi.

4. 2. 2 Vdor upornikov v Freetown in ustanovitev UNOMSIL

6. februarja 1998 so izbruhnili boji med enotami ECOMOG in vojaško hunto v vzhodnem delu mesta. Nigerija je obtožila vojaško hunto, da napada njene enote. Nekateri so bili mnenja, da je bil to le izgovor za maščevanje žrtev iz maja 1997. Nigerijskim enotam⁴⁹, ki jih je vodil general Maxwell Khobe, so začele na pomoč prihajati nove in na koncu jim je uspelo izgnati vojaško hunto iz glavnega mesta. Tako se je 10. marca 1998 Kabbah ponovno vrnil na oblast, general Khobe pa je bil imenovan za načelnika obrambnega štaba sierraleonske vojske.

Nigerijsko enostransko akcijo so obsodile nekatere sosednje države. Obrambni ministri in načelniki štabov držav članic ECOWAS so se sestali maja 1998 v glavnem mestu Gane, Akri. Nigerijski načelnik štaba general Abdulsalam Abubakar⁵⁰ je pozval članice, naj prispevajo svoje enote misiji ECOMOG. Zaradi logističnih in finančnih omejitev ter političnih problemov v svoji državi, nobena članica ni ponudila svojih enot. Članicam ECOWAS je bilo očitno lažje kritizirati vlogo Nigerije, ki je nosila finančno in vojaško breme pri posredovanju v Sierr Leone, kot z njo sodelovati.

Tudi mednarodna skupnost v tistem obdobju ni prispevala svojih enot. Velika Britanija je celo ukinila finančno in vojaško pomoč enotam ECOMOG, dokler je bila Nigerija pod vodstvom Abache. Poudariti moram, da je prizadevanja za vzpostavitev miru v Sierra Leone pogosto zasenčilo rivalstvo med Veliko Britanijo in Nigerijo. Marca 1998 je Tony Blair obsodil nigerijsko akcijo za odstranitev vojaške hunte, ker ni imela pooblastil VS ZN. Kasneje ga je Kabbah zaprosil, naj mu nudi profesionalne varnostne sile za preoblikovanje varnostnega sektorja. V ta namen je britanska vlada namenila 18 milijonov ameriških dolarjev. Britanska vojaška skupina za urjenje (*British Military Advisory Training Team*) je tako usposabljala pripadnike novih oboroženih sil Sierra Leone (RSLAF), za kar je britanska vlada namenila dodatnih 36 milijonov ameriških dolarjev (The UK's assistance to Sierra Leone, 2005: 338 – 339).

VS ZN je 13. julija 1998 sprejel resolucijo VS 1181, ki je določala ustanovitev opazovalne misije (UNOMSIL). Ustanovljena je bila za nadzorovanje upoštevanja določil iz sporazuma v Conakryju, za spremljanje procesa razoroževanja in demobilizacije udeležencev v vojni ter za

⁴⁹ Nekateri so namigovali, da so bile nigerijske enote podkupljene in so zato pustile zbežati vojaški hunti (Hirsch, 2001: 65).

⁵⁰ Abubakar je po smrti Abache 8. junija 1998 začasno postal nigerijski predsednik.

nadzorovanje spoštovanja načel mednarodnega humanitarnega prava. Opazovalna misija je bila prvotno vzpostavljena za obdobje šestih mesecev. Do konca avgusta 1998 je bila že končana prva faza namestitve 40 vojaških opazovalcev in 15 članov zdravniškega osebja, kasneje je bilo v operaciji 70 vojaških opazovalcev⁵¹, ki so delovali v skladu s VII. poglavjem UL ZN. Neoborožene vojaške opazovalce so pri delu varovale enote ECOMOG. Vojaško osebje v opazovalno misijo je prispevalo 28 držav, poveljnik misije je bil Francis Okelo, poveljnik vojaških opazovalcev pa brigadir general Joshi.

Uporniki so Freetown znova napadli 6. januarja 1999. Uporniki in pripadniki AFRC so se pomešali s civilisti in prodrli v vzhodni del mesta ter center. Napadi so bili skrbno načrtovani in usklajeni. Čeprav je bila med pripadniki ECOMOG morala nizka, so skupaj z lokalnimi milicami uspeli obdržati nadzor na zahodnim delom mesta. Po močnih bojih jim je s protinapadom uspelo odvrniti upornike, pri tem je življenje izgubilo približno 100 nigerijskih vojakov in toliko jih je bilo tudi pogrešanih. Po več kot dveh tednih uličnega bojevanja so uporniki umorili do približno 6.000 civilistov (Chronology, 2000). Po nekaterih podatkih pa je v šestih tednih bojevanja življenje izgubilo približno 3.000 civilistov (Adebajo, 2002: 95). Pobjali so jih z mačetami ali pa jih usmrtili po skupinah. Večina zgradb v vzhodnem delu je bilo uničenih in na stotine mož, žena in otrok pohabljenih. Prišlo je tudi do kršitev človekovih pravic⁵² s strani nigerijskih vojakov, ki so trpinčili tiste, ki so simpatizirali z uporniki. Nekaj so jih tudi usmrtili.

4. 2. 3 Nigerija in vloga ECOMOG

Nigerija, ki je na prošnjo vlade Sierra Leone tja že leta 1991 poslala manjše sile za pomoč pri varovanju njihovih vojaških baz, se je po mnenju Adebaja (2002: 92 – 93) v sierraleonsko državljansko vojno vmešala iz treh razlogov. Sodelovanje v misiji ECOMOG je Abachu pomagalo, da se je ubranil pred grožnjami mednarodnih sankcij proti njegovemu režimu. Namreč Abacha je s prikazom nepogrešljivosti Nigerije pri mirovnih operacijah v regiji nameraval prekiniti lastno diplomatsko osamo. Šlo je za tisti del sveta, kamor Zahod ni želel poslati humanitarne intervencije in je bil hvaležen za nigerijsko 'žrtvovanje'. Poleg tega so se nekateri nigerijski generali osebno izkoriščali z dohodki, ki so jih odpisali kot stroške za

⁵¹ Poleg vojaških opazovalcev je bilo še 15 zdravniškega osebja, 5 civilnih policistov, 50 mednarodnega civilnega osebja in 48 lokalnega osebja.

⁵² Kršitve mirovnikov je zabeležila fotoreporterka Samura v dokumentarnem filmu 'Cry Freetown'.

misijo ECOMOG. Kot zadnji razlog je navedel nigerijsko zgodovinsko težnjo po prevladi v regiji.⁵³

Mirovniki misije ECOMOG so bili slabo opremljeni za gverilsko bojevanje proti vojaški hunti. Večina opreme je bila stare, ki so jo prenesli iz posredovanja v Liberiji. Junija 1998 so ZN prispevali 50 neoboroženih vojaških opazovalcev v okviru opazovalne misije, ki bi nudili podporo 13.000 mirovnikom ECOMOG. 90 % teh mirovnikov je bilo Nigerijcev, Gancev je bilo 600 in prav tako Gvinejcev, iz Malija je bilo 500 pripadnikov. Poveljnik sil, načelnik štaba, in še nekaj častnikov so bili Nigerijci. Dva namestnika poveljnika sil sta bila brigadir Agbevey⁵⁴ in polkovnik Jalloh⁵⁵, poveljnik operacij je bil Ganec. V enotah ECOMOG so imeli tudi težave s sporazumevanjem, saj večina držav ni zagotovila dvojezičnih častnikov. Nekateri nigerijski častniki so bili jezni na Gance, saj so ti svoje enote med napadom na Freetown leta 1999 umaknili. To je kazalo na drugačen vojaški pristop vlade glavnega mesta Nigerije, Abudže, in vlade v Akri. Ganci so kasneje, marca 1999, umaknili svoje enote, po tem ko so utrpeli nekaj žrtev (Adebajo, 2002: 88 – 92).

Večina prebivalcev je bila vesela prisotnosti mirovnikov januarja 1999. Za njih so bili heroji, ki bodo preprečili upornikom zavzeti državo. Nekateri pa so imeli mirovnike za okupacijsko vojsko, ki je plenila njihove vire, zlorabljala njihove ženske ter ni zagotovila varnosti v glavnem mestu. Od oktobra 1998 je bil poveljnik sil ECOMOG Nigerijec, Timothy Shelpidi. Shelpidija so pogosto obtožili, da ne stori dovolj za Freetown, da ima premalo izkušenj ter ne uspe imeti svojih enot pod nadzorom. Marca 1999 ga je zamenjal general Felix Mujakpero, ki mu je uspelo razširiti varnostni pas ECOMOG okoli glavnega mesta in do letališča Lungi. Uporniki so še vedno nadzorovali velik del severne in vzhodne province, vključno z bogatim nahajališčem diamantov, okrožjem Kono. Kmalu po izvolitvi novega nigerijskega predsednika Obasanja, je Mujakpera zamenjal general Gabriel Kpambe. Obasanjo je pričel načrtovati postopen umik nigerijskih enot iz Sierre Leone, saj njegov režim ni bil pripravljen toliko žrtvovati. Po nekaterih podatkih (Adebajo, 2002: 97) je posredovanje enot Nigerijo dnevno stalo približno milijon ameriških dolarjev, poleg tega pa je utrpela veliko število žrtev.

⁵³ Nigerija je že od leta 1960 težila k vodstvu celine in se zapletla v rivalstvo s Francijo glede regionalnega vodstva. Rivalstvo je doseglo višek leta 1975, ko je bila ustanovljena ECOWAS pod nigerijskim vodstvom. Predsednik organizacije je postal Sani Abacha.

⁵⁴ Ganec.

⁵⁵ Gvinejec.

Mandat pripadnikov ECOMOG je bil kar širok. Po mirovnem sporazumu v Conakryju so prvotni mandat, ki je bil omejen na izvrševanje sankcij in embarga, razširili. V skladu z novim mandatom je bila vloga enot ECOMOG nadzor izvajanja mirovnega načrta. Po ustanovitvi UNOMSIL so mandat znova spremenili. Nove naloge so zahtevale vzpostavitev varnosti v državi, izgon vojaške hunte ter izvrševanje razorožitve in demobilizacije.

Stalno spreminjanje njihovih nalog pod vodstvom Nigerije je posledično vplivalo na nezadovoljstvo ostalih članic ECOWAS, ki so njeno enostransko akcijo obsojale, ter obsodbo Velike Britanije, ki je zaradi tega zmanjšala podporo misiji ECOMOG.

4.3 Tretja faza vojne (1999 – 2002)

Po napadu na glavno mesto januarja 1999, ko so bili pripadniki ECOMOG skoraj poraženi, se je Kabbahova vlada znašla v slabem diplomatskem položaju. Njeni privrženci (Nigerija, Velika Britanija in Združene države Amerike) so menili, da je prišel čas za nova pogajanja. Kabbah je menil, da se je Sankoh v času pripora spremenil. Skrivoma so ga popeljali na ogled uničenega mesta. Sankoh je izrazil obžalovanje. Konec januarja sta se z njim v Conakryju sestala odposlanec ZN Okelo, in zunanji minister Toga Koffigoh. Sankoh se ni strinjal z uveljavitvijo premirja, dokler je obsojen na smrtno kazen. Po pogovorih s Kabbahom, ko mu je bila obljubljena pomilostitev smrtne kazni, je bil Sankoh pripravljen pristopiti k pogajanjem o prekinitvi ognja. Po mnenju Hirscha (2001: 79) je bil to prvi korak na poti k novemu mirovnemu sporazumu.

Januarski napad je spremenil politični zemljevid države in imel posledice na odziv mednarodne skupnosti na krizo v državi. Članice ECOWAS, Velika Britanija in Združene države Amerike so se bale, da bodo uporniki odstavili demokratično izvoljeno vlado. Napad je zmanjšal ugled mirovnih enot ECOMOG. Nigerija in Gvineja sta med napadom prispevali svoje enote, ZDA in VB sta nudili finančno in vojaško podporo, medtem ko je bil Zahod osredotočen na krizo v Kosovu. Predsednika Liberije Taylorja in predsednika Burkine Faso Compaoréja so obtožili podpiranja vojaške hunte, saj sta upornikom pomagala pri usposabljanju ter jim nudila svoje vojake. Taylor se je kasneje skušal izkazati kot mirovnik in pozval obe strani k pogovorom.

Po januarskem napadu je v državi ostalo le še 41 vojaških opazovalcev UNOMSIL. Njihov mandat je VS ZN 12. januarja 1999 z resolucijo (VS 1220) podaljšal do 13. marca 1999 in kasneje z resolucijo (VS 1231) podaljšal do 13. junija 1999.

Pritisk na Kabbahovo vlado, naj začne z pogovori, se je povečal. Če bi vlada zavrnila pristop k pogajanjem, bi izgubila zunanjo podporo. Prav tako pa sta obe strani kmalu spoznali, da v tej vojni ni mogoče zmagati. Kabbah in Sankoh, ki je bil še vedno v priporu, sta se od januarja do marca 1999 redno sestajala, čeprav se spopadi še niso končali. Kabbah je marca privolil v posvetovalni sestanek med Sankohom in njegovimi poveljniki. RUF je želela, da bi srečanje med Kabbahom in Sankohom potekalo v Slonokoščeni obali ali Burkini Faso. Vlada je, zaradi podpore teh dveh držav upornikom, to prošnjo zavrnila. Dosegli so kompromis, da se sestanejo v Togu. Še preden je vlada izpustila Sankoha, mu je Koffigoh zagotovil varnost in namestitve v Togu, dokler se ne vrne v pripor. Prevoz do Toga so Sankohu in njegovim zaveznikom zagotovile enote UNOMSIL 18. maja 1999 (Rashid, 2000).

4. 3. 1 Sporazum o prekinitvi ognja in mirovna pogajanja

Sporazum o prekinitvi ognja sta 18. maja 1999 v Lomeju podpisala Kabbah in Sankoh. Prisotni so bili predsednik Toga ter predsednik ECOWAS Eyadema, predstavnik OAU Coleman, posebni odposlanec Združenih držav Amerike za razvoj demokracije v Afriki Jackson ter odposlanec ZN Okelo. Vlada in RUF sta se dogovorili o pospeševanju dialoga v smeri vzpostavitve trajnega miru in stabilnosti v državi, o prekinitvi ognja, ki bi začel veljati 24. maja ter o pričetku pogajanj 25. maja v Lomeju. Na pogajanjih naj bi sodelovale vse strani, vključene v spopad. Sporazum je predvideval tudi ustanovitev varnih prehodov, ki bi humanitarnim organizacijam omogočili oskrbo prizadetih ljudi s hrano in zdravniško pomočjo. Pozival je tudi k takojšnji izpustitvi vseh vojnih ujetnikov in civilistov. Na koncu pa so v sporazumu zaprosile ZN, da prispeva skupino vojaških opazovalcev, ki bo nadzirala upoštevanje tega sporazuma (Agreement on Ceasefire in Sierra Leone, 1999).

Pogajanja so se pričela 25. maja 1999 v Lomeju, pod vodstvom Koffigoha in Okela in v prisotnosti predstavnikov OAU in Commonwealtha. Na teh pogajanjih je bil Sankoh, nasprotno kot pri pogajanjih v Abidžanu, v močnejšem položaju, saj se je izkazalo, da enote

ECOMOG niso uspele poraziti RUF. Poleg tega pa je bila obnovitev vojaškega napada enot ECOMOG možnost, ki je mednarodna skupnost ne bi podprla.

RUF je zahtevala vključitev v štiriletno prehodno vlado. Kot pri mirovnih pogajanjih v Abidžanu in v Conakry so uporniki zahtevali tudi splošno amnestijo za vojne zločine, odhod tujih enot iz države in ustanovitev nevtrálnih mirovnih sil. Na pogajanjih Koromaha ni bilo, čeprav je delegacija upornikov predstavljala vojaško hunto AFRC/RUF. Šlo je za očitno prevladujočo vlogo Sankoha in RUF ter za razkorak med obema voditeljema (Adebajo, 2002: 97). RUF je zahtevala tudi imenovanje Sankoha na mesto podpredsednika države. General Berewa, ki je vodil vladno delegacijo, je zahtevo zavrnil. Dogovorili so se, da se lahko RUF preobrazi v politično stranko in sodeluje na volitvah leta 2001. Na pogajanjih so RUF obljubili štiri ministrske sedeže in štiri položaje namestnikov ministrov.

Pogajanja so se končala 8. junija 1999. Obe strani sta se sporazumeli o večini vprašanj, sporna so ostala le še tri glavna vprašanja: izpustitev Sankoha in njegov status, vključitev RUF v prehodno vlado ter nadaljnja vloga ECOMOG v povojni državi. Poleg tega pa moram omeniti, da je VS ZN 11. junija 1999, še pred iztekom mandata, podaljšal mandat UNOMSIL do 13. decembra 1999.

4. 3. 2 Mirovni sporazum v Lomeju

Mirovni sporazum v Lomeju (*The Lomé Peace Agreement*) je bil podpisan 7. julija 1999, po dolgih mirovnih pogajanjih, ki so se pričela 25. maja. Podpisala sta ga predsednik Kabbah in voditelj RUF Sankoh. Sporazum je obsegal sedemintrideset členov in pet aneksov. Razdeljen je bil v osem sklopov. V prvem sklopu sta se obe strani sporazumele o prenehanju sovražnosti, ki je vključevala takojšnjo prekinitev ognja, in o ustanovitvi odbora za opazovanje in nadziranje prekinitve ognja (*Cease-Fire Monitoring Committee*), ki bo deloval na ravni provinc in okrožij. Odbor bo vodil UNOMSIL, sestavljali pa ga bodo predstavniki vlade Sierra Leone, RUF, predstavniki Kamajorjev in ECOMOG. Na državni ravni pa bo ustanovljena komisija za nadzor (*Joint Monitoring Commission*), ki bo na predlog odbora posredovala ob morebitnih kršitvah prekinitve miru. V drugem sklopu so se sporazumeli o vodenju države. RUF se bo preobrazila v politično stranko in njenim pripadnikom bo omogočeno delovati v javnih službah. Sankohu je bilo ponujeno predsedovanje komisiji za

strateške vire, državno obnovo in razvoj (*Commission for the Management of Strategic Resources, National Reconstruction and Development*), užival bo status podpredsednika in bil odgovoren le predsedniku države. Pripadnikom RUF bodo podeljeni štirje ministrski sedeži. Po dveh tednih od podpisa sporazuma so predvidevali ustanovitev komisije za utrjevanje miru (CCP), ki bo naredila program v smeri sprave in blaginje obeh strani, poleg tega pa bo nadzirala upoštevanje določil v sporazumu. V tretjem sklopu sporazuma je bila določena popolna pomilostitev Sankoha in ostalih upornikov. Zagotovljena jim je bila tudi amnestija za vojne zločine. Četrty sklop je določal preobrazbo enot ECOMOG in njihovo delovanje pod novim mandatom. Enote bodo opravljale naloge ohranjanja miru, varovale enote UNOMSIL in osebje, ki bo sodelovalo pri razorožitvi, demobilizaciji in reintegraciji. Od VS ZN je sporazum zahteval naj mandatu UNOMSIL dodal nova določila, ki bodo omogočila njihovo delovanje v skladu s tem sporazumom. Proces razoroževanja in demobilizacije naj bi se začel šest tednov po podpisu sporazuma. Sklop je zajemal tudi odstranitev vseh plačancev ter prestrukturiranje in usposabljanje novih oboroženih sil države. Peti sklop je bil namenjen zaščiti splošnih človekovih pravic in družbenoekonomskim vprašanjem. Vlada naj bi ustanovila poseben sklad namenjen vojnim žrtvam, posebno pozornost bi usmerila vprašanju 'otrok bojnikov', zagotovila pa bi tudi brezplačno šolanje za pridobitev osnovne izobrazbe. Šesti sklop je določal ustanovitev skupnega odbora za izvajanje sporazuma (JIC), ki se bo sestajal vsake tri mesece. Sestavljali ga bodo komisija za utrjevanje miru, ECOWAS odbor sedmih (C-7), poroki tega sporazuma in mednarodni podporniki. V prvem aneksu sporazuma so zajeli sporazum o prekinitvi ognja iz 18. maja 1999. V drugem aneksu je bila podana definicija kršitev prekinitve ognja, v tretjem pa izjava obeh strani, podana 2. junija 1999, o izpustitvi vseh vojnih ujetnikov. V četrtem aneksu je bila izjava iz 3. junija 1999, o dostavi humanitarne pomoči v državo, peti aneks pa je zajemal časovno razpredelnico določil tega sporazuma. Poroki tega sporazuma so bili vlada Toga, ZN, OAU, ECOWAS in Commonwealth (The Lomé Peace Accord, 1999).

Mirovni sporazum iz Lomeja je vseboval večino določil, ki so bila zajeta že v mirovnem sporazumu iz Abidžana. Tako je predvideval dogovor o prenehanju sovražnosti, ponovno ustanovitev komisije za utrjevanje miru, zagotovitev demobilizacije, razorožitve in reintegracije ter preobrazbo RUF v politično stranko.

Čeprav je bila komisija za utrjevanje miru ustanovljena že leta 1996, takrat ni mogla razviti načrta za razorožitev, saj se Sankoh ni želel sestati z njenimi predstavniki in predstavniki

odbora za razorožitev. Poleg tega pa je takrat komisiji predsedoval Koromah, zaradi česar sta vlada Sierra Leone in mednarodna skupnost v tistem času omejili politično ter finančno delovanje komisije. Posledično je komisija takrat zmanjšala svoje dejavnosti. Kasneje, ko so člani komisije postali člani vseh vpletenih strani, ji je uspelo pridobiti zaupanje in tako večjo finančno podporo.

Čeprav je mirovni sporazum tudi moralno sporen, saj je zagotavljal amnestijo za zločine storjene proti človečnosti, ga je širše ljudstvo podpiralo. Menili so, da je v odsotnosti mednarodnih sil mir v državi bolj potreben kot pa iskanje pravice. ZN so se zavezali, da z mirovno misijo podprejo mirovni sporazum in skupaj z ECOMOG pričnejo z izvajanjem razorožitve in demobilizacije vseh bojnikov.

4. 3. 3 Odhod enot ECOMOG in vstop UNAMSIL

19. avgusta 1999 je nigerijski predsednik Obasanjo sporočil generalnemu sekretarju ZN Annanu, da namerava postopno umakniti svoje enote iz ECOMOG. Načrt, ki je predvideval umik 2.000 skupaj 13.000 pripadnikov vsak mesec, je začel izvajati 31. avgusta. Annan je predlagal VS ZN, da okrepi enote UNOMSIL pod okvirom VII. poglavja UL ZN. Te bodo pod vodstvom poveljnika sil ZN generala Vijaya Jetleya skrbele za varnost v državi po odhodu ECOMOG. V VS ni bil sprejet konsenz za misijo v okviru VII. poglavja UL ZN. Obasanjo je zavrnil predlog ZN, da bi njegove enote še naprej varovale glavno mesto. Menil je, da nigerijska pomoč v državi nikoli ni bila dovolj cenjena in bi bili v primeru, da bi zopet izbruhnili spopadi, njegovi pripadniki glavni krivec. Po nekaterih podatkih (Berman, 2000: 12) so zadnje enote ECOMOG državo zapustile 2. maja 2000.

Podpisnice mirovnega sporazuma iz Lomeja so zahtevale od ZN, da razširi mandat UNOMSIL in sprejme soglasje za ustanovitev misije za ohranjanje miru, ki bo pomagala vladi Sierra Leone pri nadzorovanju upoštevanja določil iz sporazuma. Tako je VS ZN 22. oktobra 1999 z resolucijo (VS 1270) ustanovil misijo UNAMSIL, ki je imela 6.000 pripadnikov, skupaj z 260 vojaškimi opazovalci, ter zaključil opazovalno misijo UNOMSIL. Decembra 1999 je na letališče Lungi prispel kontingent 133 kenjskih vojakov, ki so skupaj z 223 vojaškimi opazovalci ZN sestavljali bataljon UNAMSIL. Štirje bataljoni ECOMOG v Sierra Leone, ki so jih sestavljali ganski, gvinejski in nigerijski vojaki, so se vključili v

UNAMSIL. Ostali mirovniki naj bi prispeli iz Indije, Jordanije, Bangladeša in Zambije. Mirovni sporazum iz Lomeja naj bi mirovnikom zagotovil neoviran in varen prehod na območju celotne države, vendar pa ni bilo tako. Mirovniki so se znašli v napetih in nestabilnih varnostnih razmerah, prihajalo je do številnih kršitev prekinitve ognja, uporniki pa so jim postavljali zasede in cestne zapore (Malan, 2001). Do konca leta je bilo že jasno, da je mirovni proces v resnih težavah. Proces razorožitve je potekal počasi. V taborih za demobilizacijo se je do decembra 1999 pojavilo le 10.000 od ocenjenih 45.000 borcev. Velik del države je bil še vedno pod nadzorom RUF. Ti so na vzhodu še vedno izkopavali diamante in jih tihotapili preko meja (Hirsch, 2001: 85 – 86).

Enote ECOMOG so se iz države postopno umikale, ZN pa so namesto njih postopno uvajali nove enote (Bright, 2000). RUF se ni hotela razorožiti. Pripadniki UNAMSIL so bili razdeljeni v enote na severu in vzhodu države. Do soočenja RUF in manjše enote UNAMSIL je prišlo januarja 2000. Uporniki so nekaj pripadnikom UNAMSIL zaplenili orožje, kenjskim in gvinejskim mirovnikom so zajeli vsaj 110 jurišnih pušk, nekaj raketometov, oklepnih transporterjev in nekaj streliva. 18. januarja so razorožili in zajeli 14 pripadnikov ECOMOG, ki so nudili spremstvo predstavnikom nevladnih organizacij (Malan, 2001).

Združene države Amerike, Veliko Britanijo in nekatere uradnike ZN je skrbelo, ker mirovniki UNAMSIL niso uspeli s silo odgovoriti na napade upornikov. Tako je VS ZN 7. februarja z resolucijo (VS 1289) soglasno odobril okrepitev misije UNAMSIL iz 6.000 na 11.000 pripadnikov ter razširil mandat misije na VII. poglavje UL ZN, kar je dalo mirovnikom pravno podlago za uporabo sile, s katero bodo lažje izvajali programa razorožitve.

RUF prisotnost mirovnikov UNAMSIL v državi ni bila všeč in je še naprej povečevala število upornikov, kupovala novo strelivo in vojaško opremo (Bright, 2000). Do aprila 2000 je preko petih obstoječih taborov za razorožitev prešlo približno 23.000 borcev, a so večinoma predajali le strelivo in ročne granate. 15. aprila je nacionalni odbor za razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo (NCDDR) poročal, da so zasegli le pet tisoč kosov orožja, večinoma od nekdanjih pripadnikov SLA. Dva dni kasneje so se ZN odločili, da ustanovijo štiri nove tabore, pri čemer se bosta dva nahajala v središču območja pod nadzorom upornikov, v Makeniju in Magburaki (Malan, 2001). UNAMSIL je bila do konca aprila navzoča že v devetih od dvanajstih okrožij države. Svojih sil ni uspela razvrstiti v okrožju Kono, kjer je bila RUF najmočnejša.

Napeto stanje je maja 2000 privedlo do novih spopadov. Uporniki so ugrabili 10 kenjskih in 7 indijskih mirovnikov ter napadli položaje UNAMSIL v Makeniju in Magburaki. Velika Britanija je v Sierra Leone poslala 700 pripadnikov, ki so podprli mirovnike ZN in zagotovili varnost v Freetownu. VS ZN je 19. maja 2000 z resolucijo (VS 1299) odobril povečanje števila mirovnikov na 13.000, poleg tega pa je Kabbahova vlada pozvala upornike k prenehanju napadov na vladne sile ter pripadnike ZN. Ker se uporniki niso umaknili iz okrožja Kono, je generalni sekretar Annan predlagal povečanje števila pripadnikov UNAMSIL na 16.500.

Medtem, ko so se sile UNAMSIL prerazvrstile v bolj obrambne položaje, je Annan zaprosil Qaddafija in Taylorja naj pomagata pri pogajanjih za izpustitev mirovnikov. Začetek junija 2000 je Taylorju uspelo s svojim vplivom in zvezami prepričati upornike RUF, da izpustijo talce.

Članice VS ZN so kritizirale namestitev mirovnikov UNAMSIL z nezadostno opremo in logistično podporo (Hirsch, 2001: 88). Namestitev mirovnikov UNAMSIL je potekala počasi. Na začetku aprila 2000 se je poveljnik sil Jetley pritoževal, da nima zadosti sil, ki bi jih lahko namestil v okrožje Kono. Do takrat obljubljeni jordanski in zambijski kontingenti mirovnikov še niso prispeli. Članice VS ZN so obtožile tudi Veliko Britanijo in Združene države Amerike, da sta prisilile Kabbaha v podpis mirovnega sporazuma, ki je nudil upornikom splošno amnestijo. V okviru te amnestije se je Sankoh v Freetown vrnil oktobra 1999, kar mu je omogočilo nadaljnje plenjenje državnih diamantov v lastno korist. Dokumenti, ki so jih zajeli iz njegovega prebivališča, so odkrili njegovo neupoštevanje mirovnega sporazuma. Kabbah je naznanil, da bodo ustanovili posebno sodišče in Sankohu ter ostalim privržencem sodili za vojne zločine (Hirsch, 2001: 88 – 89).

Naj opozorim na dejstvo, da je bila ravno britanska intervencija ključna za stabiliziranje razmer v Freetownu in okolici, saj je nudila pripadnikom UNAMSIL nekaj potrebnega časa, da so se uspeli reorganizirati in pripraviti na nadaljnje delovanje, poleg tega pa nekaj kontingentov do takrat še ni prispelo. Pri tem naj omenim, da se je ob odhodu ECOMOG v državi ustvaril varnostni vakuum. Ko so pripadniki ECOMOG začeli odhajati, pripadniki UNAMSIL še niso bili pripravljeni za prevzem nalog. Večina pripadnikov UNAMSIL je bila zaradi pomanjkanja časa razvrščena brez ustreznih predhodnih priprav in usposabljanja za vojno v Sierra Leone, saj se je nigerijski predsednik in predsednik ECOWAS, Obasanjo,

nenadno odločil o umiku nigerijskih enot. Te so tvorile velik del ECOMOG-a. Poleg tega pripadniki kontingentov UNAMSIL niso prejeli ustreznih informacij o nalogah, ki so jih čakale. Težava se je pojavila tudi ob preoblikovanju nekaterih enot ECOMOG v enote pod okriljem UNAMSIL, saj pripadniki ECOMOG-a niso poznali pravil in pristojnosti delovanja pod okriljem ZN. Naslednja težava, s katero so se soočili mirovniki, je bila slaba komunikacija. Nekaterne enote se med seboj niso mogle sporazumeti, ker ni bilo zagotovljenih prevajalcev. Prav tako ni bilo na razpolago ustreznih topografskih kart, na podlagi katerih bi lahko uspešno načrtovali operacije. Od številnih težav pa je bila največja ta, da novi pripadniki ZN, ki so prišli v Sierra Leone po krizi maja 2000, niso bili pripravljeni na delovanje v okviru VII. poglavja Ustanovne listine.

4. 3. 4 Sporazum o prekinitvi ognja iz Abudže

Spopadi so se severno od glavnega mesta junija 2000 nadaljevali. Kabbah in širša mednarodna skupnost so tako spoznali, da mirovni sporazum iz Lomeja propada. VS ZN je sprejel novo strategijo, ki je vključevala povečanje enot UNAMSIL, ustanovitev posebnega sodišča za sojenje vojnim zločinom in embargo na sierraleonske diamante (Hirsch, 2001: 89 – 90). Embargo na prodajo sierraleonskih diamantov je VS ZN uveljavil 5. julija 2000 z resolucijo VS 1306. Embargo je predlagala Velika Britanija in je veljal za vse sierraleonske diamante, ki niso imeli ustreznega certifikata, ki bi potrdil, da se diamanti prodajajo zakonito preko vladnih poti.

10. novembra 2000 sta vlada Sierra Leone in RUF v Abudži podpisali sporazum o prekinitvi ognja (*Abuja Ceasefire Agreement*). Potrdili sta, da bosta vzpostavili mir, stabilnost in varnost v državi, poleg tega pa sta se zavezali k upoštevanju mirovnega sporazuma iz Lomeja. V sporazumu sta se obe strani zavezali k prekinitvi ognja in takojšnji ustavitvi vseh sovražnosti ter vzdržanju od aktivnosti, ki bi kršile prekinitev ognja. Morebitne kršitve bi nadzorovala in raziskovala UNAMSIL. Obe strani sta se strinjali z namestitvijo enot UNAMSIL na celotnem ozemlju države, tudi na področjih bogatih nahajališč diamantov. V sporazumu se je RUF zavezala k vrnitvi vsega orožja, streliva in opreme, ki ga je zajela mirovnikom. Obe strani sta se strinjali, do bosta začeli sodelovati pri programu razorožitve, demobilizacije in reintegracije (DDR). Vlada Sierra Leone je morala pospešiti proces prestrukturiranja in usposabljanja novih oboroženih sil. Na koncu so bile opredeljene možne kršitve sporazuma:

nezakonit uvoz orožja in opreme, napad ene strani na položaje druge, polaganje min in drugih eksplozivnih sredstev, nadlegovanje in napadanje, jemanje talcev, zaseg orožja katerekoli strani ter oviranje aktivnosti pripadnikov UNAMSIL. Obe strani sta se, ob sodelovanju ECOWAS in ZN, zavezali k ocenitvi izvrševanja tega sporazuma po tridesetih dneh od dneva podpisa (Abuja Ceasefire Agreement, 2000).

Do konca leta 2000 je UNAMSIL še vedno čakala prihod novih pripadnikov. V tem času je v njej sodelovalo 12.500 vojakov, ZN pa je misija dnevno stala približno milijon in pol ameriških dolarjev. Ker Zahod večinoma ni prispeval svojih vojakov, sta Indija in Jordanija pričeli z umikanjem svojih enot iz misije - teh je bilo približno 4.800. Generala Jetleya je zamenjal kenjski general Daniel Opande (Malan, 2001).

4. 3. 5 Leto 2001

Pri izvrševanju določil iz sporazuma o prekinitvi ognja je prišlo do težav. RUF je še vedno prejemale podporo nekateri regionalnih in mednarodnih privržencev⁵⁶ ter obdržala nadzor nad območji diamantnih nahajališč. Še naprej je zavračala namestitve UNAMSIL na območjih pod njenim nadzorom (Internal Affairs, Historical Background, 2006). Zaradi pritiska vladnih in britanskih sil je RUF januarja 2001 oznanila umik iz diamantnega polja Tongo. Poleg tega naj bi sprostila prevoz po nekaterih večjih cestah (Clapham, 2001: 891). UNAMSIL je 1. marca pričela razvrščati svoje enote na območja pod nadzorom upornikov, sprva v Lunsar, kasneje pa je svoj nadzor razširila še v okrožje Kambia. Mesec kasneje je bila UNAMSIL pripravljena prevzeti nadzor še nad Makenijem in Magburako (slika 4. 3. 5), kjer so bili uporniki najštevilčnejši (The Deployment of UNAMSIL and the Guarantee of Freedom of Movement Throughout the Country, 2002). Medtem je 31. januarja Kabbah zaradi slabih varnostnih razmer zaprosil parlament za preložitve predsedniških in parlamentarnih volitev, ki so bile načrtovane za februar in marec (UNAMSIL's Troubled Debut, 2002). Splošne volitve so bile prestavljene na september 2001.

⁵⁶ RUF je še naprej nezakonito pridobivala orožje iz Liberije in Burkine Faso (Berman, 2000: 27).

Slika 4. 3. 5: Večja mesta v Sierra Leone

Vir: Sierra Leone Map.

Ker so se spopadi med vladnimi silami in uporniki nadaljevali, je 7. marca 2001 VS ZN vsilil enoletni embargo na uvoz diamantov iz Liberije. 30. marca je VS ZN sprejel odločitev o podaljšanju mandata UNAMSIL in povečanju števila mirovnikov na 17.500 (Clapham, 2001: 891 – 892).

2. maja 2001 so zaradi nadaljevanja spopadov obnovili sporazum o prekinitvi ognja iz Abudže. Abudža II (*Abuja Ceasefire Review Agreement*) je postavila podlago za nadaljevanje prekinjenega programa razorožitve, demobilizacije in reintegracije. V sporazumu so izrazili tudi obžalovanje, ker obe strani nista upoštevali prekinitve ognja. Poleg tega so obsodili Kamajorje, da so z napadom na RUF v okrožju Kono in polju Tongo kršili prekinitve ognja. Sestanek je vlado Sierra Leone pozval k nadziranju milic, da bi preprečili nadaljnje napade. Prav tako so omenili nedavno razvrstitev UNAMSIL v Makeniju, Lunsarju, Magburaki in Mano Junction ter ovire za razširitev njihove razvrstitve. Vlado so pozvali k povečanju nadzora po celotni državi. Obnovili so prisege o odstranitvi vseh cestnih zapor, da bi zagotovili prosto gibanje. RUF so ponovno pozvali k nujni vrnitvi vsega orožja, streliva in opreme, ki ga je ta zasegla pripadnikom ZN in ECOMOG. RUF se je zavezala, da bo to

storila do 30. maja. Na sestanku so izpostavili tudi pet elementov, ki so bili ključni za mirovni proces (Highlights of the Abuja Ceasefire Review Agreement of 2 May 2001, 2002):

- napadi preko meje z Gvinejo v Kambiji: RUF naj bi se umaknila iz okrožja Kambija, na mejo z Gvinejo bi razvrstili SLA, v okrožju bi povečali število patrulj UNAMSIL, vključno z opazovalno skupino, v kateri bi bili tudi neoboroženi opazovalci RUF,
- RUF naj nemudoma izpusti vse talce,
- preoblikovanje RUF v politično stranko v skladu z mirovnim sporazumom iz Lomeja,
- prisotnost tujih sil, predvsem britanskih: RUF njihova prisotnost ni všeč, saj delujejo izven nadzora UNAMSIL; vlada je dejala, da ima pravico vstopati v dvostranske dogovore z zunanjimi partnerji ter pozvala k nujnosti po medsebojnem zaupanju, ki bo pripomoglo mirovnemu procesu,
- obe strani naj bi zagotovili razmere, ki bi dopuščale vrnitev beguncev in razseljenih oseb, poleg tega pa naj bi RUF izpustila 'otroke bojvnike', ki jih je vključila v svoje vrste.

Do konca maja se je razorožilo približno 500 upornikov in izpustili so približno 100 'otrok bojvnikov'. Julija je UNAMSIL poročal, da se je število razoroženih povečalo. Spopadi so pojekali. Do tega trenutka je bila UNAMSIL s 17.000 pripadniki največja misija ZN na svetu.

Državo so še vedno ogrožali uporniki in njihovi privrženci ter obdržali nadzor nad nekaterimi območji na severu in vzhodu države (Internal Affairs, Historical Background, 2006). Obstajala je tudi možnost, da bo RUF prenehala sodelovati v mirovnem procesu, saj je zahtevala takojšnjo oblikovanje vladne koalicije, ki bi jo sestavljalo vseh dvaindvajset političnih skupin, vključno z RUF. Zato je Kabbah ponovno odložil volitve do maja 2002. Upali so, da bo do takrat proces razorožitve že končan in bodo lahko volivci varno oddajali svoje glasove. RUF je bila proti odložitvi volitev. ZN so načrtovali namestitev večjega števila mirovnikov ter namestitev pripadnikov SLA, ki so jih usposobili britanski vojaki, na območjih diamantnih polj. Čeprav je prišlo do številnih problemov na območjih pod nadzorom RUF, je bilo konca leta 2001 razoroženih že več kot 47.000 bojvnikov.

4. 3. 6 Proces razorožitve, demobilizacije in reintegracije bojnikov

Razorožitev se je začela že leta 1998. Julija 1998 je bil oblikovan nacionalni odbor za razorožitev, demobilizacijo in reintegracijo (NCDDR). Njegov prvotni namen je bil utrditev varnostne situacije in oblikovanje podlage za trajen mir v državi. Odboru je predsedoval predsednik Kabbah (Thusi in Meek, 2003: 24). Osnovna odgovornost odbora je bila upravljanje procesa razorožitve v Sierra Leone.

Program razorožitve, demobilizacije in reintegracije (program DDR) je bil osnovan julija 1999 v mirovnem sporazumu iz Lomeja. Program je načrtoval razorožitev in demobilizacijo približno 45.000 bojnikov vseh vpletenih strani (oboroženih sil Sierre Leone, upornikov RUF, pripadnikov milic, pripadnikov AFRC, ki so bili nekdanji pripadniki SLA, ter ostalih paravojaških skupin), med njimi naj bi bilo 12 % žensk.

Program DDR je potekal v treh fazah (Thusi in Meek, 2003: 25):

- 1. faza: od septembra do decembra 1998,
- 2. faza: od oktobra 1999 do aprila 2000,
- vmesna faza: od maja 2000 do 17. maja 2001 in
- 3. faza: od 18. maja 2001 do januarja 2002.

V okviru programa DDR so razorožili kar 72.490 bojnikov, kar je mnogo več od načrtovanega števila, in zbrali 42.300 kosov orožja ter 1,2 milijona nabojev streliva.

Tabela 4. 3. 6: Število razoroženih in demobiliziranih bojnikov po posameznih fazah

	1. faza	2. faza	Vmesna faza	3. faza	Skupno
Število razoroženih bojnikov	3.183	18.898	2.628	47.781	72.490
Število demobiliziranih bojnikov	3.183	17.451	2.628	47.781	71.043

Vir: Thusi in Meek, 2003: 34.

Šele ponovni sporazum o prekinitvi ognja, poimenovan tudi Abudža II, je pomenil premik v mirovnem procesu. Z odločitvijo o nadaljevanju programa razorožitve, demobilizacije in reintegracije, je bil dosežen premik v smeri upoštevanja določil predhodnih mirovnih sporazumov. Napredek programa DDR so ocenjevali na tripartitnih srečanjih predstavnikov vlade, RUF in UNAMSIL, ki so potekala vsak mesec. Na srečanjih so ocenjevali stopnjo razorožitve ter pripravljali načrte za nadaljnji potek programa. Na enem od srečanj, julija 2001 v mestu Bo, so se predstavniki dogovorili, da bodo program DDR zaključili do novembra 2001. Do začetka novembra je bil proces razorožitve v desetih od skupnih dvanajstih okrožjih že večinoma zaključen. Med temi so bila tudi okrožja Kono, Kambija in Port Loko, kjer je bilo število upornikov največje.

17. januarja 2002 so se ponovno sestali predstavniki vlade, RUF in UNAMSIL, ki so bili poimenovani kot skupni Odbor za DDR (*Joint Committee on DDR*). Na sestanku je odbor izrazil, da ja zadovoljen z napredkom programa DDR, ter naznanil, da se je proces razorožitve v Sierra Leone končal. Velik poudarek je bil namenjen vprašanju reintegracije nekdanjih bojnikov po končanem procesu razorožitve. Predstavniki odbora so menili, da je nekaj orožja še lahko v obtoku, zato so se odločili, da bodo nudili popolno podporo programu za zbiranje in uničevanje orožja (*Community Arms Collection and Destruction programme*⁵⁷), ki bo zagotovil varno okolje brez orožja. Glede vprašanja o preobrazbi RUF v politično stranko je predsedujoči sestanku, posebni odposlanec generalnega sekretarja ambasador Adeniji, pozval obe strani, naj storita, kar je potrebno, da bo do te preobrazbe prišlo v čim krajšem času. Odbor je tudi sklenil, da je nujen ponoven pregled prepovedi potovanj članov RUF. V primeru, da bi prišlo do uradne razglasitve konca vojne, bi lahko vlada Sierre Leone pristopila k VS ZN z zahtevo, da opravi pregled glede tega vprašanja. Nadalje je odbor pozval vlado, naj prevzame nadzor nad celotnim območjem države ter poskrbi za odškodnino sierraleonskim beguncem, da se bodo lahko vrnil domov in sodelovali na prihodnjih volitvah.

Le dan po sestanku odbora, 18. januarja 2002, je bil uradno razglašen konec vojne (Malan, 2003: 92). Konec vojne je naznanil predsednik Kabbah ter v ta namen skupaj z ganskim predsednikom Kufuorjem prižgal ogromen 'kres' tri tisoč kosov orožja. Na konec državljske vojne so povezano vplivali predvsem trije faktorji: razvrstitev 17.000 pripadnikov

⁵⁷ Program, ki bo nasledil program DDR, je v nekaterih virih poimenovan kot državni program za zbiranje in uničevanje orožja (National Weapons Collection and Destruction Programme) (Disarmament, Demobilization and Reintegration, 2002).

UNAMSIL, embargo ZN na orožje iz Liberije in obveza britanskih sil, da bodo leta 2000 preprečile upornikom napredovanje v glavno mesto (Sierra Leone, 2004).

14. marca 2002 je generalni sekretar ZN Annan izdal poročilo, v katerem je bilo zapisano, da je varnostno stanje v državi stabilno. Ocenil je tudi uspešen proces razorožitve, demobilizacije in reintegracije. V obdobju od maja 2001 do 17. januarja 2002 je 47.076 bojnikov predalo svoje orožje. Nekaj se jih bo vključilo v nove oborožene sile (Neethling, 2005: 51).

V zadnji fazi vojne je bil seveda zelo pomemben uspeh programa DDR, ki je posledično privedel do razglasitve miru. Poleg tega bi izpostavila vlogo Velike Britanije, ki se je maja 2000 aktivno vključila v reševanje dogajanj. Ta intervencija je pomenila prelomno točko pri razvoju konfliktov na afriški celini. Po krizi v Somaliji in Ruandi se je razširilo prepričanje, da zahodne sile niso pripravljene prevzeti vojaške in politične odgovornosti za dogajanja v Afriki, razen če gre za pomembne državne interese. Britanska intervencija je dokazala nasprotno. Poleg tega je dokazala tudi, da je lahko 'cena' za končanje konflikta razmeroma nizka, namreč Velika Britanija je v Sierra Leone namestila le nekaj sto vojakov, pri tem pa je življenje izgubil le en vojak. Tega ne morem realno primerjati s posredovanjem Združenih narodov, saj so bili njihovi pripadniki v Sierra Leone prisotni več kot tri leta in so sodelovali v več spopadih z uporniki in ne le v enem.

5 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

V diplomskem delu sem se ukvarjala s problematiko mirovnega procesa med državljansko vojno v Sierra Leone. Ugotovila sem, da je bila državljanska vojna v veliki meri posledica vojne v sosednji Liberiji, ki jo je vodil Taylor, hkrati pa tudi posledica težnje upornikov po zamenjavi oblasti. Na oblast so želeli postaviti svoje predstavnike, da bi imeli nadzor nad naravnimi bogastvi, predvsem diamanti. Zaradi korupcije in izkoriščanja oblasti je bila večina prebivalstva nezadovoljna, saj je živela v slabih življenjskih razmerah. To je pozitivno vplivalo na upornike, saj se jim je veliko nezadovoljnega prebivalstva, predvsem mladih, pridružilo, z željo po izboljšanju razmer. Tako so imeli uporniki na razpolago dovolj pripadnikov za bojevanje, poleg tega pa jim je izkoriščanje naravnih virov, ki so jih tihotapili v sosednje države, nudilo dodaten vir financiranja. Na podlagi teh ugotovitev bom prvo hipotezo, ki pravi, da je državljanska vojna v Sierra Leone izbruhnila kot posledica vojne v

Liberiji, deloma potrdila, deloma pa zavrgla. Res se je vojna v Sierra Leone razširila zaradi poroznih mej in neučinkovitosti vlade, da bi ustrezno zaščitila svoje meje in preprečila prehod upornikov, vendar pa to ni bil edini vzrok. Vzrok za izbruh vojne je bil predvsem obstoj naravnih bogastev in želja upornikov po zaslužku.

V prvo obdobje državljanske vojne mednarodna skupnost ni posegla. To je prepustila ostalim mednarodnim akterjem, predvsem Nigeriji. Slednja se je pod okriljem Gospodarske skupnosti zahodnoafriških držav v dogajanje vključila že leta 1991, čeprav je imela takrat le manjšo vlogo. Na odločitev o 'neposredovanju' širše mednarodne skupnosti je morda vplivala izvolitev demokratične vlade leta 1996. Od nje so pričakovali izboljšanje stanja v državi ter vzpostavitev miru in varnosti, poleg tega pa je bil v istem letu sprejet mirovni sporazum v Abidžanu, ki naj bi pomenil konec vseh sovražnosti.

Po državnem udaru januarja 1997 se je mednarodna skupnost pričela zavedati, da vojna še zdaleč ni končana. Predstavniki Združenih narodov in Velike Britanije so se po tistem aktivno vključili v iskanje rešitve krize v državi. Konec leta 1997 je bil podpisan še en mirovni sporazum, sporazum v Conakryju, ki je predvideval ustanovitev opazovalne misije. Pri tem se mi postavlja vprašanje, ali je bilo to dovolj. Glede na slabe izkušnje po podpisu prvega mirovnega sporazuma menim, da je bila razporeditev vojaških opazovalcev, ki niso imeli ustreznih pristojnosti za delovanje v primeru ogrožanja miru, neprimerna. Morda bi takojšnja razmestitev sil s širšimi pooblastili bolje vplivala na upoštevanje določil iz mirovnega sporazuma, ki je med drugim določal tudi začetek izvajanja procesa razorožitve bojnikov. V tistem obdobju je v Sierra Leone delovala misija ECOMOG, v kateri je imela vodilno vlogo Nigerija. Čeprav je bila številčnost pripadnikov ECOMOG visoka, so jih pestile druge težave. Pripadniki so bili slabo opremljeni za delovanje, predvsem za zagotavljanje varnosti pripadnikov opazovalne misije. Poleg tega se ostale članice ECOWAS, kljub svojim omejitvam za posredovanje, niso strinjale z nigerijsko prevlado v organizaciji in posledično v misiji ECOMOG. Na tej točki lahko le deloma potrdim drugo hipotezo, v kateri sem predpostavila, da je na dolgotrajnost državljanske vojne v Sierra Leone vplivala pozna in nezadostna podpora mednarodne skupnosti, saj se je vojna tudi po osmih letih trajanja še vedno nadaljevala. Torej velja, da je bila podpora mednarodne skupnosti predvsem pozna. Analiza zadnjega obdobja državljanske vojne v Sierra Leone mi je omogočila delno zavrnitev te hipoteze, saj je v zadnjih letih trajanja mednarodna skupnost močno povečala svojo podporo. Sprejet je bil mirovni sporazum v Lomeju, ki je nudil podlago za nadaljnje akcije

Združenih narodov. Ustanovljena je bila mirovna misija, ki je v tistem obdobju veljala za eno največjih mirovnih misij na afriški celini in v svetu. Poleg tega se je v dogajanje aktivneje vključila tudi Velika Britanija in poslala svoje enote, da bi vzpostavile mir in varnost v državi. Deloma je na to vplivala odločitev o umiku Nigerije iz ECOMOG. Prisotnost številnih tujih sil v državi je vplivala na začetek izvrševanja procesa razorožitve, demobilizacije in reintegracije bojnikov v državi. Uspeh le-tega pa je bil ključen za razglasitev miru januarja 2002.

Tretjo hipotezo, ki je predpostavljala, da se brez pomoči mednarodne skupnosti, predvsem Nigerije, državljanska vojna ne bi končala, lahko prav tako deloma potrdim in deloma zavrnem. Res je, da je Nigerija s svojimi enotami močno vplivala na potek državljanske vojne, vendar pa ni pripomogla h končanju vojne in razglasitvi miru, ker je še pred tem začela z umikom glavnine svojih enot. Predvsem sodelovanje pripadnikov Združenih narodov z britanskimi vojaki je pripomoglo k razpletu. Zaradi premoči so ti uspeli pripraviti upornike do sodelovanja v procesu razorožitve, demobilizacije in reintegracije, ta proces pa je vodil do poti k miru v Sierra Leone.

6 VIRI IN LITERATURA

6.1 Knjige

- Adebajo, Adekeye (2002): Building Peace in West Africa – Liberia, Sierra Leone and Guinea-Bissau, International Peace Academy Occasional Paper Series. Lynne Rienner Publishers Inc.
- Bebler, Anton (1974): Vojaška vladavina v Afriki. Partizanska knjiga. Ljubljana.
- Brown, B. Michael (1997): Africa's choices: After Thirty Years of the World Bank. Westview Press. Colorado.
- Chapman, P. Graham, in Baker, M. Kathleen (1992): The Changing geography of Africa and the Middle East. Routledge Press. London.
- Clapham, Christopher (2001): Sierra Leone – Recent History: v Murison: Africa South of the Sahara 2002, 31st Edition. Europa Publications.
- Darby, John, in MacGinty, Roger (ed.) (2003): Contemporary Peacemaking: Conflict, Violence and Peace Processes. Palgrave MacMillian. Hampshire.
- De Waal, Alex (2004): Kdo se bojuje? Komu je mar? Vojna in humanitarna dejavnost v Afriki. Založba Gnostica. Ljubljana.
- Enciklopedija Slovenije (2000), 14. zvezek. Mladinska knjiga. Ljubljana.
- Henderson, A. Errol (1999): Civil Wars: v: Encyclopedia of Violence, Peace, and Conflict. Volume 1. Academic Press.
- Hirsch, John (2001): Sierra Leone – Diamonds and the Struggle for Democracy, International Peace Academy Occasional Paper Series. Lynne Rienner Publishers Inc.
- Jelušič, Ljubica (ur.) (2005): Mirovne operacije in vloga Slovenije, Varnostne študije. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
- Junger, Sebastian (2001): Ogenj – Pričevanje vojnega novinarja: Afganistan, Kosovo, Ciper, Kašmir, Sierra Leone. Učila international. Tržič.
- Keegan, John (1983): Sierra Leone: v: World Armies, Second Edition. MacMillian Publishers. London.
- King, Charles (1997): Ending Civil Wars, Adelphi Paper 308. International Institute for Strategic Studies. Oxford University Press. London.
- Participatory Development and Governance: Africa's Special Needs, Report of the Committee for Development Policy on the third session, 2 – 6 April 2001 (2001). United Nations Publication. New York.

- Prebilič, Vladimir (2005): Mirovne operacije na afriški celini: v Jelušič, Ljubica (ur.): Mirovne operacije in vloga Slovenije, Varnostne študije. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
- Prebilič, Vladimir (2006): Zakaj vojne v Afriki? 2. del: v: Slovenska vojska letnik XIV/8.
- Sierra Leone (1997): v Enciklopedija svetovne geografije. Pisanica. Ljubljana, str. 304
- Sierra Leone (1999): v Natek, Karel: Države sveta 2000. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana.
- Sijera Leone (1974): v: Vojna enciklopedija, 2. izdaja, 8. zvezek. VIZ. Beograd.
- Šehič, Denis (2006): Atlas Afrike. Dnevnik. Ljubljana.
- The UK's assistance to Sierra Leone (2005): v: Armaments, Disarmament and International Security, SIPRI Yearbook. Stockholm International Peace Research Institute. Oxford University Press. New York.
- Ustanovna listina Združenih narodov (2000): v Benko, Vladimir: Zgodovina mednarodnih odnosov, 2. izdaja. ZPS. Ljubljana.
- Vojna enciklopedija, 2. izdaja, 3. zvezek. VIZ. Beograd.
- Wallenstein, Peter, in Axell, Karin (1994): Conflict Resolution and the End of the Cold War, 1989 – 93: v: Journal of Peace Research, Vol. 31, No. 3.

6.2 Internetni viri

- Abuja Cease Fire Agreement (2000). Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone.org/ceasefire1100.html> (13. 6. 2006).
- Africa – Sierra Leone. Crime and Society – a comparative criminology tour of the world. Dosegljivo na: http://www-rohan.sdsu.edu/faculty/rwinslow/africa/sierra_leone.html (20. 8. 2006).
- Agreement on Ceasefire in Sierra Leone (1999). Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone.org/ceasefire051899.html> (9. 6. 2006).
- Anyanwu, C. John (2004): Economic and political causes of civil wars in Africa: Some econometric results: v: Peace, Conflict and Development: An Interdisciplinary Journal Issue 4. Dosegljivo na: <http://www.peacestudiesjournal.org.uk/docs/CivilWarAfrica.pdf> (9. 5. 2006).
- Background Note: Sierra Leone (2006). Dosegljivo na: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5475.htm> (23. 6. 2006).

- Berman, G. Eric (2000): Re-Armament in Sierra Leone: One Year After the Lomé Peace Agreement, Small Arms Survey Occasional Paper. Dosegljivo na: <http://www.smallarmssurvey.org/OPs/OP01.pdf> (10. 11. 2005).
- Bright, Dennis (2000): Implementing the Lomé Peace Agreement: v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/implement.shtml> (3. 5. 2006).
- Britain's role in Sierra Leone (2000). BBC News World Edition. Dosegljivo na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/91060.stm (18. 6. 2006).
- Bundu, Abas (2001): Democracy by Force?: A study of international military intervention in the civil war in Sierra Leone from 1991 - 2000, str. 1 – 25. Dosegljivo na: <http://www.bookpump.com/upb/pdf-b/1126980b.pdf> (25. 5. 2006).
- Chronology (2000): v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/Chronol.shtml> (10. 6. 2006).
- Collier, Paul (2004): Natural Resources and Conflict in Africa: v War in Africa – the magazine. Dosegljivo na: http://crimeofwar.org/africa-mag/afr_04_collier.html (7. 4. 2006).
- Commonwealth Member Countries – Sierra Leone. Dosegljivo na: <http://www.thecommonwealth.org/Templates/YearbookHomeInternal.asp?NodeID=139278> (30. 5. 2006).
- Conflict background, Wars and armed conflicts – Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na: http://www.ppu.org.uk/war/countries/africa/sierra_leone.html (3. 6. 2006).
- De Coning, Cedric (2005): Civil-Military Coordination and UN Peacebuilding Operations. Dosegljivo na: http://www.accord.org.za/ajcr/2005-2/AJCRvol5no2_pg89-118.pdf (9. 5. 2006).
- Disarmament, Demobilization and Reintegration (2002): v: Peacekeeping in Sierra Leone, UNAMSIL Hits the Home Straight, Monograph No. 68. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No68/Chap7.html> (22. 6. 2006).
- Douglas, Ian (1999): Fighting for diamonds – Private military companies in Sierra Leone: v: Peace, Profit or Plunder? The Privatisation of Security in War-Torn African Societies. Dosegljivo na: <http://issafrica.org/Pubs/Books/PeaceProfitPlunder/Chap9.pdf> (15. 6. 2006).

- Doyle, Mark (1999): Sierra Leone: Worse than Kosovo? Dosegljivo na: http://news.bbc.co.uk/1/hi/programmes/from_our_own_correspondent/383985.stm (29. 6. 2005).
- Elgström, Ole, Berovitch, Jacob, in Skau, Carl (2003): Regional Organisations and International Mediation: The Effectiveness of Insider Mediators, African Journal on Conflict Resolution, Volume 3, No 1. Dosegljivo na: http://www.accord.org.za/ajcr/2003-1/accorder_v3_n1_a6.pdf (9. 5. 2006).
- External Actors and Their Impact on the Conflict (2002 – 2006): v: The Final Report of the Truth & Reconciliation Commission of Sierra Leone, Volume 3B, Chapter 2. Dosegljivo na: <http://trcsierraleone.org/drwebsite/publish/v3b-c2.shtml> (24. 6. 2006).
- Florquin, Nicolas, in Berman, G. Eric (2005): Armed and Aimless: Armed Groups, Guns, and Human Security in the ECOWAS Region. A Small Arms Survey Publications. Dosegljivo na: <http://smallarmssurvey.org/Books/A&A%20pdfs/A&A%20prelims.pdf> (3. 6. 2006).
- Gberie, Lansana (2000): First stages on the road to peace: the Abidjan process (1995 – 96): v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/first.shtml> (3. 5. 2006).
- Highlights of the Abuja Ceasefire Review Agreement of 2 May 2001 (2002): v: Peacekeeping in Sierra Leone, UNAMSIL Hits the Home Straight, Monograph No. 68. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No68/AppendB.html> (22. 6. 2006).
- International Alert. Dosegljivo na: <http://www.international-alert.org/> (30. 5 2006).
- International Response (1999): v Human Rights Watch Report: Sierra Leone – Getting Away with Murder, Mutilation, Rape – New Testimony from Sierra Leone, Vol. 11 No. 3(A). Dosegljivo na: <http://hrw.org/reports/1999/sierra/SIERLE99-06.htm#TopOfPage> (29. 6. 2005).
- Jusu-Sheriff, Yasmin (2000): Sierra Leonean women and the peace process: v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/women.shtml> (3. 5. 2006).
- Lallemand, Alain (2002): Drugs, Diamonds and Deadly Cargoes. Dosegljivo na: <http://www.publicintegrity.org/bow/report.aspx?aid=156> (4. 11. 2005).

- Lord, David (2000a): Introduction: the struggle for power and peace in Sierra Leone: v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/intro.shtml> (9. 11. 2005).
- Lord, David (2000b): Early civil society peace initiatives: v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/intro.shtml> (9. 11. 2005).
- Malan, Mark (2001): 'Layered Response' To an African Conflict Or muddling through in Sierra Leone, African Security Review, Volume 10, No. 2. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/ASR/10No2/Malan.html> (24. 5. 2006).
- Malan, Mark (2003): Security and military reform: v: Sierra Leone – Building the Road to Recovery, Monograph No. 80. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No80/Chap5.pdf> (18. 6. 2006).
- Mihovilović, Maroje (1999): Načelnost pred razumevanjem. Dnevnik 20. 10. 1999. Dosegljivo na: <http://www.dnevnik.si/cgi/view.exe?w=dn.20.10.1999.wvij> (20. 5. 2006).
- Mihovilović, Maroje (2000): Vojaški trening v krvi svojcev. Dnevnik 10. 4. 2000. Dosegljivo na: <http://www.dnevnik.si/cgi/view.exe?w=dn.10.4.2000.16uk3> (20. 5. 2006).
- Mitchell, Greg (2005): »Terrorists Prefer Diamonds« How Predation, State Collapse and Insurgence Have Fashioned the International Exploitation of Sierra Leone's War Economy, Working Paper 8. Dosegljivo na: <http://www.brad.ac.uk/acad/peace/tmp/publications/papers/PSP8.pdf> (25. 5. 2006).
- Neethling, Theo (2005): The Security-Development Nexus and the Imperative of Peacebuilding with Special Reference to the African Context, African Journal on Conflict Resolution, Volume 5, No. 1. Dosegljivo na: http://www.accord.org.za/ajcr/2005-1/AJCR2005_pgs33-60_neethling.pdf (9. 5. 2006).
- Overview of Pre-UNAMSIL Interventions (2002): v Malan, Mark, Rakate, Phenyio, in McIntyre, Angela: Peacekeeping in Sierra Leone – UNAMSIL Hits the Home Straight, Monographs No. 68. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No68/Chap2.html> (22. 6. 2006).
- Porteous, Tom (2004): Resolving African Conflicts, War in Africa – the magazine. Dosegljivo na: http://www.crimesofwar.org/africa-mag/afr_01_porteos.html (7. 4. 2006).
- Profiles (2000): v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/profiles.shtml> (10. 6. 2006).

- Rashid, Ismail (2000): The Lomé peace negotiations: v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/peace.shtml> (3. 5. 2006).
- Shah, Anup (2001): Sierra Leone, Conflicts in Africa. Dosegljivo na: <http://www.globalissues.org/Geopolitics/Africa/SierraLeone.asp> (29. 6. 2005).
- Sierra Leone – Economy (2005): v CIA – The World Factbook. Dosegljivo na: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/sl.html> (9. 11. 2005).
- Sierra Leone – Geography (2005): v CIA – The World Factbook. Dosegljivo na: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/sl.html> (9. 11. 2005).
- Sierra Leone – Government (2005): v CIA – The World Factbook. Dosegljivo na: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/sl.html> (9. 11. 2005).
- Sierra Leone – History. Commonwealth Member Countries. Dosegljivo na: <http://www.thecommonwealth.org/Templates/YearbookInternal.asp?NodeID=145182> (30. 5. 2006).
- Sierra Leone – People (2006): v CIA – The World Factbook. Dosegljivo na: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/sl.html> (18. 8. 2006).
- Sierra Leone – Society. Commonwealth Member Countries. Dosegljivo na: <http://www.thecommonwealth.org/Templates/YearbookInternal.asp?NodeID=139288> (30. 5. 2006).
- Sierra Leone – The Role of the International Community. HRW World Report 1999. Dostopno na: <http://www.hrw.org/worldreport99/africa/sierraleone3.html> (3. 5. 2006).
- Sierra Leone (2004). Dosegljivo na: <http://hrw.org/english/docs/2004/01/21/sierra6989.htm> (23. 6. 2006).
- Sierra Leone Economic activity. Dosegljivo na: http://www.lib.utexas.edu/maps/africa/sierra_leone_econ_1969.jpg (1. 7. 2006).
- Sierra Leone Map. Dosegljivo na: http://www.merriam-webster.com/cgi-bin/nytmmaps.pl?sierra_leone (28. 6. 2006).
- Slovenia – Economy (2006): v CIA – The World Factbook. Dosegljivo na: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/si.html> (18. 8. 2006).
- Slovenia – Geography (2006): v CIA – The World Factbook. Dosegljivo na: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/si.html> (18. 8. 2006).
- Smillie, Gberie, Hazleton (2000): The Heart of the Matter – Sierra Leone, Diamonds & Human Security. Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone/heartmatter.html> (30. 3. 2006).

- The Abidjan Accord (1996). Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone.org/abidjanaccord.html> (9. 6. 2006).
- The Conakry Accord (1997). Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone.org/conakryaccord.html> (9. 6. 2006).
- The Deployment of UNAMSIL and the Guarantee of Freedom of Movement Throughout the Country (2002): v: Peacekeeping in Sierra Leone, UNAMSIL Hits the Home Straight, Monograph No. 68. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No68/Chap5.html> (22. 6. 2006).
- The Lomé Peace Accord (1999). Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone.org/lomeaccord.html> (9. 6. 2006).
- The National Constitution of Sierra Leone (1991). State House Website. Dosegljivo na: <http://www.statehouse-sl.org/constitution/> (20. 8. 2006).
- The 'New' UNAMSIL: Strenght and Composition (2002): v: Peacekeeping in Sierra Leone, UNAMSIL Hits the Home Straight, Monograph No. 68. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No68/Chap4.html> (22. 6. 2006).
- Thusi, Thokozani (2004): Learning from Sierra Leone: v: A Step Towards Peace – Disarmament in Africa, Monograph No. 98. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No98/Chap3.pdf> (15. 6. 2006).
- Thusi, Thokozani, in Meek, Sarah (2003): Disarmament and demobilization: v: Sierra Leone – Building the Road to Recovery, Monograph No. 80. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No80/Chap1.pdf> (19. 6. 2006).
- Turay, Mark (2000): Civil society and peacebuilding: The role of the Inter-Religious Council of Sierra Leone: v Lord, David: Paying the price – The Sierra Leone peace process, Accord 9. Dosegljivo na: <http://www.c-r.org/accord/s-leone/accord9/society.shtml> (3. 5. 2006).
- UNAMSIL's Troubled Debut (2002): v: Peacekeeping in Sierra Leone, UNAMSIL Hits the Home Straight, Monograph No. 68. Dosegljivo na: <http://www.issafrica.org/Pubs/Monographs/No68/Chap3.html> (22. 6. 2006).
- UNSC Resolutions. Dosegljivo na: <http://www.sierra-leone.org/documents-un.html> (13. 6. 2006).
- USMTA Inc. 2004. Dosegljivo na: <http://usmta.com/images/Diamond%20ground%20Sierra%20Leone.jpg> (1. 7. 2006).
- VS 1132. Dosegljivo na: <http://www.un.org/Docs/scres/1997/scres97.htm> (23. 6. 2006).

- VS 1156. Dosegljivo na: <http://www.un.org/Docs/scres/1998/scres98.htm> (23. 6. 2006).
- VS 1162. Dosegljivo na: <http://www.un.org/Dosc/scres/1998/scres98.htm> (23. 6. 2006).
- VS 1171. Dosegljivo na: <http://www.un.org/Dosc/scres/1998/scres98.htm> (23. 6. 2006).
- VS 1270. Dosegljivo na: <http://www.un.org/Dosc/scres/1999/scres99.htm> (23. 6. 2006).
- West Africa – The conflict context. International Alert. Dosegljivo na: http://www.international-alert.org/our_work/regional/west_africa/index.php (30. 5. 2006).

6. 2. 1 Internetni viri, dostopni v Knjižnično-informacijskem centru Ministrstva za obrambo

- Demography (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na:
http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers050.htm@current (8. 6. 2006).
- External Affairs, Relations with Guinea (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na:
http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers080.htm@current (8. 6. 2006).
- External Affairs, Relations with the UK (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na:
http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers080.htm@current (8. 6. 2006).
- Internal Affairs, Historical Background (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na:
http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers070.htm@current (8. 6. 2006).
- Main Economic Indicators (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na:

http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers170.htm@current (8. 6. 2006).

- Map of Sierra Leone (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers000.htm@current (8. 6. 2006).
- Natural Resources (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers040.htm@current (8. 6. 2006).
- Security and Foreign forces, UNAMSIL (2006): v Jane's Sentinel Security Assessment – West Africa – Sierra Leone. Dosegljivo na: http://www4.janes.com/subscribe/sentinel/WAFR_doc_view.jsp?Sent_Country=Sierra%20Leone&Prod_Name=WAFR&K2DocKey=/content1/janesdata/sent/wafsu/siers140.htm@current (8. 6. 2006).